

**Державний вищий навчальний заклад
„Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”**

**Економічний факультет
Кафедра обліку і оподаткування**

ДИПЛОМНА РОБОТА

**на тему: “Облік і аудит капітальних інвестицій
та економічний аналіз ефективності їх
використання ”**

Виконав: студент IV курсу
освітнього рівня «бакалавр»
групи ОО-41 (з)
спеціальності 071
Облік і оподаткування
Німчук Сергій Сергійович

Керівник: к.е.н., доц. Галушак І.Є.

Рецензент: к.е.н., доц. Ціжма Ю.І.

Івано-Франківськ – 2022 р.

ЗМІСТ

Вступ.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ.....	5
1.1. Економічна суть капітальних інвестицій	5
1.2. Структура та класифікація капітальних інвестицій.....	12
1.3. Сучасний стан інвестиційної діяльності в Україні.....	17
Розділ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ.....	22
2.1. Оцінка динаміки та структурних змін балансу ТзОВ “ Файнобуд-1”	22
2.2. Основи обліку та оцінка капітальних інвестицій.....	26
2.3. Документальне оформлення обліку капітальних інвестицій.....	33
Розділ 3. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ АУДИТУ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ.....	38
3.1. Мета, завдання та інформаційне забезпечення аудиту капітальних інвестицій ТзОВ “ Файнобуд-1”.....	38
3.2. Методи удосконалення економічного аналізу ефективності капітальних інвестицій.....	45
Висновки.....	53
Список використаної літератури.....	58
Додатки.....	63

Вступ

Актуальність теми. Вивчення наукової економічної літератури показало, що інвестиції трактуються як дуже змістовне поняття. У більшості джерел інвестиції розглядаються як сукупність ресурсів і цінностей у матеріальній і нематеріальній формі, які інвестуються в підприємницьку діяльність з метою отримання економічних вигод у майбутньому.

Основними показниками, що характеризують інвестиційну активність, є обсяги інвестицій в основний капітал, капітальні інвестиції та прямі інвестиції в Україні. Інвестиційні процеси в державі характеризуються значними відмінностями між інвестиціями та інвестиційними потребами, погіршенням технологічної та відтворювальної структури, обмеженими можливостями фінансування інвестицій з різних джерел, що разом негативно впливає на відтворювальні процеси в державі, підвищує ризики та створює несприятливі умови інвестування.

Від ефективності інвестування суб'єктів господарювання залежить розвиток економіки держави. В основному це стосується капітальних вкладень в основні фонди та виробничі потужності. Капітальні інвестиції залишаються низькими через несприятливий інвестиційний клімат, який спричинений рядом проблем, зокрема: війна в Україні, нестабільність та недосконалість законодавчої бази, політична нестабільність, недостатній рівень розвитку валютного регулювання, нерозвиненість ринку цінних паперів, значний податковий тиск, низький рівень привабливості об'єктів інвестування, неефективна інвестиційна діяльність банків, недостатній рівень трансформації заощаджень в інвестиції, низька кількість вільних економічних та офшорних зон, корупційні процеси та ін.

Дослідженню капітальних інвестицій в обліково-аналітичній системі присвячені праці І. О. Бланка, О. С. Бородкіна, В. М. Жука, З. В. Задорожного, Я. Д. Крупки, Л. В. Нападовської, Т. П. Остапчука, І. М. Павлюка тощо. Проте

системному дослідженню обліку та аналізу капітальних інвестицій не приділено належної уваги.

Мета дослідження. Метою дипломної роботи є тлумачення поняття капітальних інвестицій, обліку і аудиту капітальних інвестицій та економічний аналіз ефективності їх використання.

Постановка завдання. Для досягнення поставленої мети сформульовано і виконано наступні завдання дослідження:

- визначено економічну суть капітальних інвестицій як об'єкта обліку;
- узагальнено структуру і охарактеризовано види капітальних інвестицій;
- вивчено і проаналізовано порядок відображення капітальних інвестицій в обліково-аналітичній системі підприємства;
- досліджено методики аналізу капітальних інвестицій та їх ефективності в процесі здійснення інвестиційної діяльності.

Предметом дослідження є науково-методичні та практичні аспекти капітальних інвестицій та їх відображення в обліково-аналітичній системі підприємства.

Об'єктом дослідження є господарські операції щодо капітальних інвестицій на прикладі ТзОВ “Файнобуд-1”.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є діалектичний підхід у процесі вивчення сучасних методів обліку та аналізу капітальних вкладень. До основних загальнонаукових методів дослідження належать логічний та структурно-функціональний методи. У процесі дослідження використовувалися методи наукового абстрагування, індукції та дедукції, аналізу та синтезу, групування та порівняння, вибіркового опитування тощо.

Обсяг та структура роботи. Дипломна робота складається з вступу, трьох розділів, переліку використаних джерел, додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

1.1. Економічна суть капітальних інвестицій

Вивчення наукової економічної літератури показало, що інвестиції трактуються як дуже змістовне поняття. У більшості джерел інвестиції розглядаються як сукупність ресурсів і цінностей у матеріальній і нематеріальній формі, які вкладуються в підприємницьку діяльність з метою отримання економічних вигод у майбутньому.

Поняття «інвестиція» походить від латинського слова «invest», що значить «вкладати». Тобто інвестиції – це метод інвестування капіталу, який має забезпечувати збереження або збільшення вартості капіталу або приносити певну суму доходу. У світовій практиці інвестиції – це фінансові вкладення з метою отримання майбутнього доходу у вигляді дивідендів, відсотків. В Україні виділяються ще і капітальні вкладення із метою розширення власної матеріальної бази організації.

У 1776 р. Адам Сміт у науковій праці «Дослідження про природу та причини багатства народів» детально виклав поняття інвестиційного банку. Так, класики економіки А. Сміт і Д. Рікардо змінили уявлення про роль держави в соціальній економічній системі, показали, що капіталізація, тобто нагромадження, проходить за рахунок надлишкових доходів, які не споживалися [28].

На основі класичних поглядів на відтворювальний розвиток суспільства шляхом заощадження та нагромадження капіталу французький економіст Ж. Б. Сей запропонував теорію трьох факторів виробництва: людини, капіталу та землі. Основна ідея теорії ринку Дж. Б. Сея заснована на тому, що надлишок виробництва створює передумови для виникнення криз. Саме в таких умовах зниження попиту та перевиробництва повинні збільшити пропозицію

інвестицій, що, у свою чергу, має збалансувати економіку [21].

Дж. С. Мілль обґрунтував закони політичної економії трьома теоремами:

- 1) промисловість обмежена наявним капіталом, а зайнятість безпосередньо пов'язана з інвестиціями;
- 2) капітал є результатом заощаджень;
- 3) хоча капітал є результатом заощаджень, його можна споживати.

Карл Маркс переосмислив класичні ідеї, визначивши альтернативну теорію інвестування, засновану на державному регулюванні інвестиційних процесів. Зокрема, досліджуючи природу криз, він довів не випадковість і закономірність криз у буржуазному суспільстві. Капіталіст намагається збільшити свій прибуток, а для цього збільшує темпи виробництва і систематично знижує собівартість заробітної плати. Але через те, що робітники є членами суспільства, яке споживає вироблену продукцію, попит зменшується і виникає криза перевиробництва, коли продукцію немає кому купувати. [52].

Неокласичну теорію інвестицій розробив А. Пігу, який винайшов основи теорії життєвого циклу інвестицій (інвестиційного лага). Він розглядав соціальний добробут (рівень національного доходу) як суму добробуту індивідів і збільшення доходів від інвестиційної діяльності в суспільстві. На думку А. Пігу, держава може регулювати інтенсивність інвестиційних процесів [26].

Інституціональний підхід до аналізу інвестиційних процесів започаткував у своїй теорії ефективної конкуренції Й. Шумпетер.

Ретроспективний аналіз інвестиційних теорій демонструє історію становлення економічного змісту терміну «інвестиції», що базується на наступних протилежних принципових позиціях (рис.1.1):

- 1) інвестиції – це вклад, що призводить до економічного зростання (збільшення ВВП);
- 2) інвестиції — це нова функція, що виникає з виробничої функції в результаті накопичення частини прибутку для фінансування нових інвестиційних проєктів і програм (перерозподіл і відтворення).

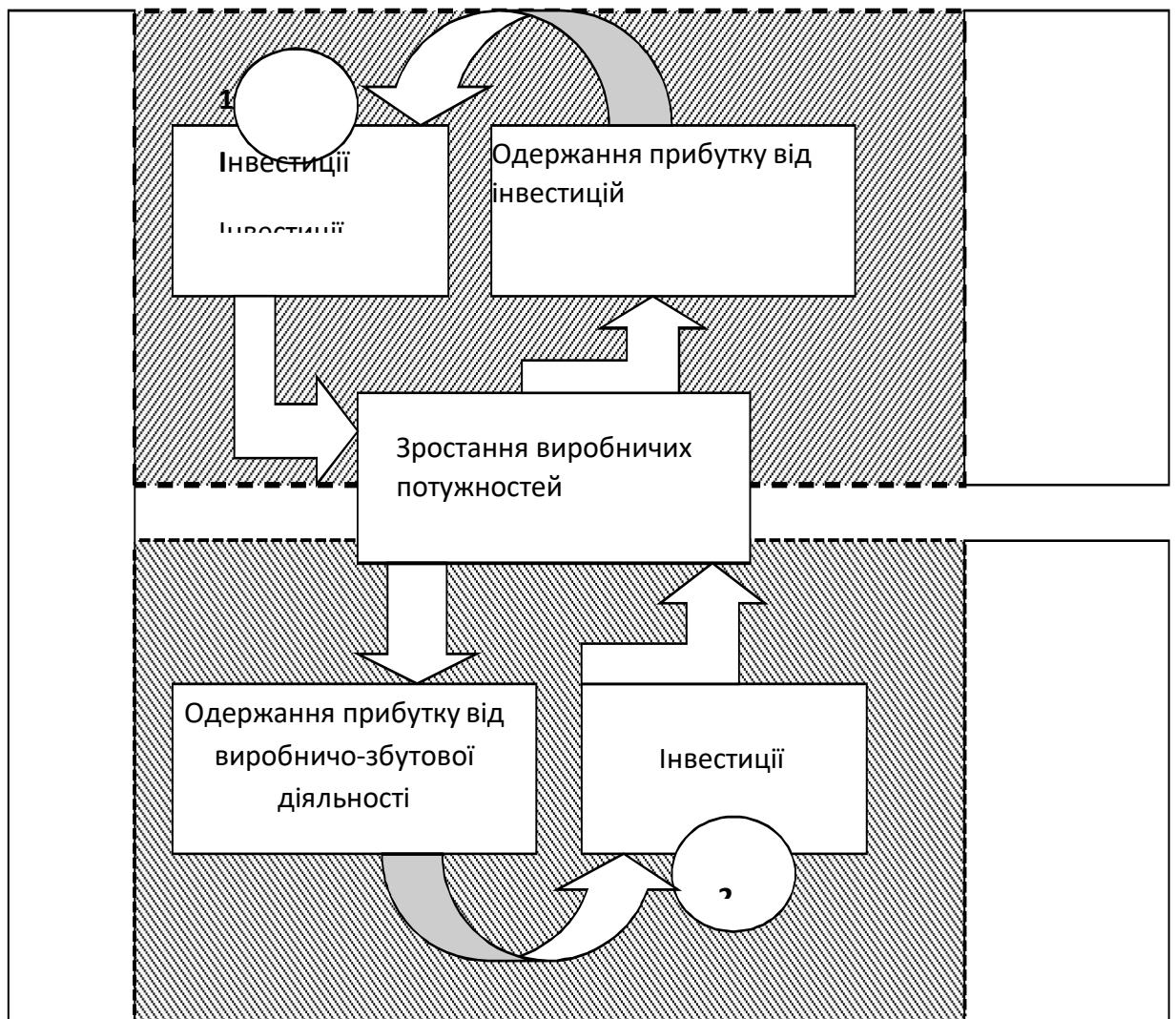

Рис. 1.1. Економічна суть інвестицій

Джерело: сформовано автором на основі [9]

Тому з метою отримання додаткового доходу тимчасово вільних коштів підприємство може інвестувати в різні види підприємницької діяльності, в тому числі і інвестиційну.

В Україні термін інвестування застосовується відносно недавно. У радянські часи цей термін практично не використовувався. У деяких випадках під таким поняттям розуміли сукупність витрат на здійснення довгострокових капітальних вкладень у засоби виробництва (основні фонди), тобто інвестиції ототожнювали з терміном «капітальні вкладення».

Поняття «інвестиції» вперше з'явилося в нормативно-правових актах на початку 1990-х років. Однак його тлумачення в цих документах по суті різне, але було дещо однобічним. Так, відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 р. інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, які вкладаються в об'єкти підприємницької та іншої діяльності, внаслідок яких одержано прибуток (дохід). створений або досягнутий соціальний ефект. Це визначення не враховує грошову форму інвестування, яка на даний момент є основною, не встановлює мету інвестування, дещо звужує види ефекту від інвестування [8].

МСБО розглядають інвестиції таким чином, зокрема, МСБО 25 «Облік інвестицій» (1994 р.), визначає інвестиції як актив, який утримується підприємством для приросту капіталу через розподіл доходу (наприклад, проценти, роялті, дивіденди та рента), щоб збільшити вартість капіталу або інші вигоди для інвестора, наприклад, через торгові відносини [56].

Проаналізувавши нормативно-правове забезпечення бухгалтерського обліку капітальних інвестицій, як висновок, слід зазначити, що на сьогодні в чинних П(С)БО не має чіткого визначення терміну «капітальні інвестиції». Так, ні у НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», ні у П(С)БО 7 «Основні засоби» визначення терміну «капітальні інвестиції» немає.

Водночас п. 4 П(С)БО 7 визначає поняття «незавершені капітальні інвестиції в необоротні матеріальні активи», під яким розуміються капітальні інвестиції у будівництво, виробництво, реконструкцію, модернізацію, придбання необоротних матеріальних активів, впровадження яких було здійснено, не введені в експлуатацію на дату балансу, а також авансові платежі на фінансування будівництва, а в п. 14 П (С) БО 7 зазначено, що «витрати, які пов'язані з покращенням об'єкта (модернізація, модифікація, добудова, переобладнання, реконструкція тощо), що приводять до зростання майбутніх економічних вигод, очікуваних від використання об'єкта, збільшують первісну вартість об'єкта основних засобів» [27].

Податковим кодексом України визначено, що інвестиції — це

господарські операції, що передбачають придбання основних засобів, нематеріальних активів, корпоративних прав та цінних паперів у обмін на кошти чи майно, що поділяються при цьому на капітальні, фінансові та реінвестиційні. Податковий кодекс України, враховуючи вищесказане чітко визначає поняття капітальних інвестицій як об'єкту обліку. Крім того, цей документ розглядає капітальні інвестиції як господарські операції з придбання будівель, споруд, іншого нерухомого майна, інших основних засобів та нематеріальних активів, які підлягають амортизації.

Однак, під капітальними інвестиціями слід розуміти інвестиції, а не саму господарську операцію, оскільки вона не описує економічний зміст інвестицій в основний капітал (майно), основною метою яких є одержання прибутку чи інших економічних або соціальних вигод. Отже, наведене в податковому законодавстві визначення не повністю відповідає його економічному змісту, оскільки інвестор не тільки купує або створює необоротні активи для їх експлуатації та переносить їх вартість на продукцію шляхом амортизації, а укладає кошти в основні засоби для зростання виробничих потужностей, забезпечують конкурентоспроможність продукції тощо, що має принести економічні вигоди в майбутньому.

Згідно з міжнародними принципами фінансової звітності та бухгалтерського обліку, дане поняття використовується як «інвестиційна нерухомість», яка визначається як інвестиції в землю або будівлі, які не беруть участі в операційній діяльності підприємства, але призначені для інвестування в інші об'єкти для отримання прибутку чи іншої вигоди. Таким чином, будівництво та придбання основних засобів та інших необоротних матеріальних активів для власних виробничо-господарських потреб за МСБО не вважається інвестицією.

В Інструкції із застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку визначено, що до капітальних інвестицій належать: капітальне будівництво, придбання (створення) матеріальних і нематеріальних необоротних активів та придбання довгострокових біологічних активів. [29].

На нашу думку, таке згрупування капітальних вкладень не відповідає економічній сутності, оскільки капітальні інвестиції є більш широким поняттям, оскільки узагальнює, крім перерахованих вище, капітальні витрати на покращення необоротних активів (у тому числі капітальний ремонт), витрати на покращення земель (меліоративні, зрошувальні, осушливі та інші роботи) та витрати на оперативні та глибокорозвідувальні роботи з пошуку земельних ресурсів.

В Інструкції про складання форм державних статистичних звітів № 2-інвестиції «Звіт про капітальні інвестиції» та № 1-інвестиції «Звіт про інвестиції в основний капітал (капітальні інвестиції)» не має чіткого визначення капітальних інвестицій, лише в Інструкції № 376 визначено, що у р. 110 форми № 2-інвестиції «Звіт про капітальні вкладення» відображено капітальні інвестиції, до яких відносять інвестиції в основні засоби (основні засоби), інші необоротні матеріальні активи.

Найбільш точно розкрив розширену схему капітальних інвестицій І. А. Бланк (рис. 1.2) .

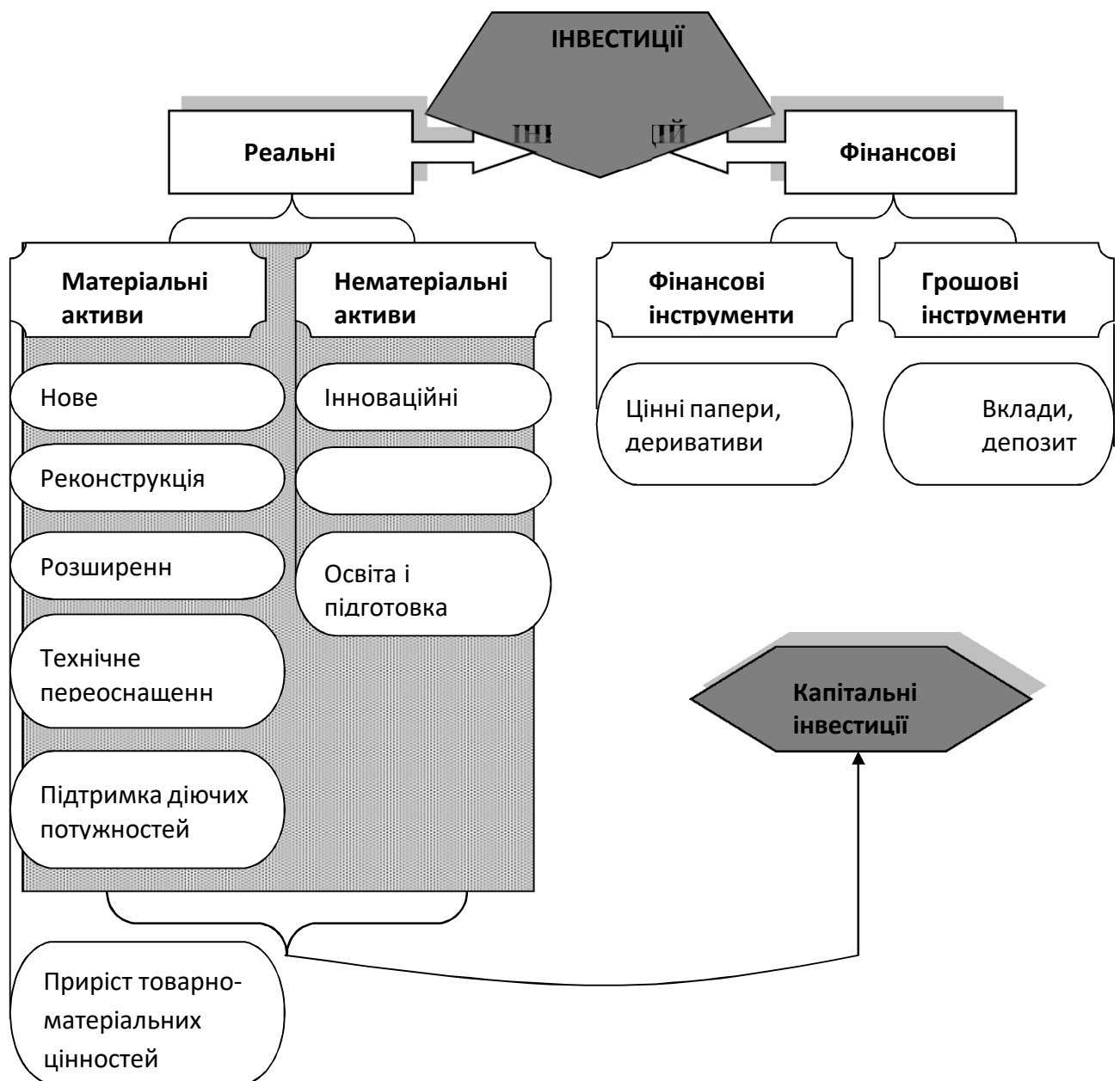

Рис. 1.2 . Види інвестицій за І. А. Бланком [4]

Джерело: сформовано автором на основі [15]

Таким чином, існуюче правове тлумачення терміну «капітальні інвестиції» не дає чіткого розуміння їх сутності. Тому ми пропонуємо наступне визначення: капітальні інвестиції - це внутрішнє вкладення економічних ресурсів, що відображають усі види майна, фінансових та інтелектуальних цінностей, в основний капітал підприємства з метою збільшення та отримання довгострокового прибутку чи інших економічних та/або соціальних вигод. До

капітальних вкладень належать капітальне будівництво, придбання (створення) необоротних активів, капітальні витрати на поліпшення, у тому числі землі.

1.2. Структура та класифікація капітальних інвестицій

При інвестиційній діяльності особливо важливі форми та види інвестування, які залежать від правового статусу суб'єктів інвестування, оподаткування, митного режиму, дивідендної політики та багатьох інших факторів. Таким чином, проблема класифікації інвестицій є як теоретичною, так і суто прикладною. Але сьогодні чіткої класифікації в чинному законодавстві України немає.

Критеріями для класифікації є ступінь впливу інвестора на здійснення інвестиційної діяльності, інструмент, за допомогою якого опосередковується вкладення інвестицій в об'єкт інвестування та сам об'єкт інвестиційної діяльності.

В Законі України "Про інвестиційну діяльність (ч.2 ст.1.) дається приблизний перелік, що може бути інвестиціями:

- кошти, цільові банківські депозити, акції, акції та інші цінні папери;
- рухоме та нерухоме майно;
- майнові права, які випливають з авторського права;
- сукупність технічних, технологічних, комерційних та інших знань;
- майнові права.

За цією ознакою можна класифікувати інвестиції, умовно розділивши їх на майнові та немайнові.

Немайнові інвестиції – це все, що входить в поняття інтелектуальної власності. Ця категорія найбільш широко викладена в Конвенції про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності, підписаній у Стокгольмі 14.07.67 року. Інтелектуальна власність включає права на літературні, художні

та наукові твори, виконання акторів, звукозаписи, радіо- та телевізійні програми, винаходи в усіх сферах людської діяльності, наукові відкриття.

Усі інші категорії інвестицій є майновими. Це зокрема: фінанси, матеріальні цінності, речові права.

За джерелами фінансування інвестиції поділяються на дві загальні великі групи:

1. іноземні інвестиції;
2. внутрішні (вітчизняні) інвестиції.

Іноземні інвестиції відрізняються від внутрішніх тільки іноземним походженням капіталу. Проте згідно законодавства України, іноземні інвестиції кваліфікуються не за іноземним походженням, а за іноземним походженням інвестора - це положення закріплено як у ст. 1 ЗУ "Про режим іноземного інвестування" № 93/96-ВР так і в Положенні про порядок державної реєстрації іноземних інвестицій, який затверджений постановою Кабміну Міністрів України №927. Дане положення є на нашу думку, необґрунтованим з теоретичної точки зору, тому що при здійсненні інвестиційної діяльності першоосновою є інвестиційні цінності та об'єкти інвестування, а не суб'єкти інвестиційної діяльності. Проте, більшість іноземних інвестицій належать національним підприємствам, що шукали обхідні методи для їх інвестування з метою отримання пільг, чи з метою легалізації капіталів.

За формами власності інвестицій можна поділити на дві великі групи :

1. недержавні (приватні та колективні);
2. державні.

Хоча в ЗУ "Про власність" визначено приватну, колективну та державну форму власності, на нашу думку, потрібно розрізняти саме дві указані форми. Це можна пояснити тим, що інвестиції приватної чи колективної форми власності майже ідентичні за правовим режимом на відміну від державних інвестицій, що в силу бюджетного походження та специфіки категорій майна, не можуть знаходитись у приватній власності, мають специфічний правовий режим.

За видами діяльності виділяються:

1. реальні інвестиції;
2. фінансові інвестиції.

Поділ інвестицій на реальні та фінансові є основною класифікацією, яка розрізняє ці види інвестицій не лише за формою інвестування, а й за визначенням об'єктів інвестування, участі інвестора в інвестиціях, способів інвестування та окупності капіталу.

Пересада А.А. окрім реальних і фінансових інвестицій виокремлює також інноваційні та інтелектуальні інвестиції [49]. На нашу думку, сферою інноваційних та інтелектуальних інвестицій можуть бути тільки конкретні об'єкти, реальні активи, тобто реальні інвестиції.

За періодом інвестування поділяють:

1. короткотермінові інвестиції (до 1 року);
2. довготермінові (більше 1 року).

Слід зазначити, що деякі вчені (Єсіпов В.Є., Косов В.В. та інші) зводять інвестиції тільки до довгострокових інвестицій.

На наш погляд, поряд з довготерміновими мають право на існування і короткотермінові інвестиції на термін до одного року. Це стосується насамперед фінансових інвестицій через розміщення коштів у банках на депозитах, використання таких джерел фінансування інвестицій, як короткотермінові позики.

Занадто високі банківські відсотки, інфляція, високий інвестиційний ризик змушують інвесторів вкладати кошти в невеликі короткотермінові проєкти з короткими термінами окупності. Тому термін, на який вкладаються власні чи позичкові кошти, не може бути критерієм при розмежуванні сфери інвестиційної та операційної діяльності.

Класифікацію інвестицій узагальнимо в таблиці 1.1.

Класифікація інвестицій

№ з/п	Класифікаційна ознака	Види інвестицій
1	2	3
1.	За змістом	- капітальні інвестиції; - фінансові інвестиції
2.	За формами (об'єктами вкладення)	- фінансові інвестиції; - реальні інвестиції
3.	За характером участі інвестора	- прямі інвестиції; - непрямі (портфельні)
4.	Залежно від термінів вкладення	- короткострокові (до 1 р.); - довгострокові (більше 1 р.)
5.	За формами власності	- державні інвестиції; - приватні інвестиції; - іноземні інвестиції; - спільні (змішані)
6.	За рівнем ризику	- низькоризикові інвестиції; - ризикові інвестиції; - високоризикові інвестиції
7.	За територіальною ознакою	- внутрішні інвестиції; - зовнішні інвестиції; - іноземні інвестиції
8.	За характером направленості дії інвестора	- початкові інвестиції; - інвестиції на розширення (екстенсивні); - реінвестиції; - дезінвестиції (процес вилучення раніше інвестованого капіталу)
9.	За рівнем доходності	- високодохідні інвестиції; - середньодохідні інвестиції; - низькодохідні інвестиції
10.	За податковим законодавством (власна розробка)	- капітальні інвестиції; - фінансові інвестиції; - прямі інвестиції; - портфельні інвестиції; - реінвестиції інвестиції
11.	За функціональною діяльністю (власна розробка)	- інвестиції, пов'язані із виробництвом, збутом, розвідкою, видобутком та ін.

Джерело: сформовано автором на основі [15]

Зупинимось докладніше на класифікації капітальних інвестицій за напрямом витрат, тобто відтворювальною структурою. За цією ознакою їх поділяють на нове будівництво, розширення, реконструкцію, технічне переозброєння та обслуговування діючих підприємств.

При реконструкції потрібно забезпечити:

- упровадження маловідходної або безвідходної технології та створення гнучкого виробництва;
- скорочення кількості робочих місць;
- підвищення продуктивності праці;
- зменшення матеріаломісткості виробництва і собівартості продукції тощо.

Тому слід зазначити, що конкретна інвестиція в конкретну діяльність під впливом симбіозу вищевказаних ознак набуває таких форм, що визначити її природу за кількома критеріями неможливо. Однак у вас повинна бути вихідна точка, поєднання якої визначатиме економічну та юридичну природу конкретної інвестиції. Тому суб'єкти інвестування повинні враховувати не тільки кількісні та якісні характеристики інвестування, а й весь комплекс ознак, які будуть гарантувати ефективність інвестицій, дозволять уникнути непорозумінь між партнерами

1.3. Сучасний стан інвестиційної діяльності в Україні

В умовах загострення конкурентоспроможності сталий розвиток підприємств не можливий без проведення інвестиційної діяльності. Для вирішення соціально-економічних та екологічних питань потрібні значні вкладення, які Україна не може фінансувати з бюджету. В результаті в Центральній Європі лібералізація правового регулювання іноземних інвестицій та створення рівних умов конкуренції з вітчизняними інвесторами, покращився інвестиційний клімат. Проте враховуючи світову кризу, яка посилила політичні, макроекономічні, комерційні ризики, ризик інвестування в Україну (80%).

Інвестиції формують виробничий потенціал нової науково-технічної бази та визначають конкурентні позиції країн на світових ринках. Інвестиційна діяльність, а також комплекс практичних дій щодо здійснення інвестицій є одним із основних засобів збільшення національного доходу.

Систематизація економічної літератури з інвестиційної діяльності виявила фактори, які найбільше впливають на таку діяльність [9]:

- кон'юнктура товарного ринку, яка значною мірою визначається рівнем та структурою сукупного попиту;
- заощадження домогосподарств та умови їх перетворення в інвестиції;
- механізм регулювання грошового ринку, відсотка ставка, що впливає на доступність позичкових коштів;
- рівень інфляції - для оцінки реальної процентної ставки та реальної вартості інвестицій;
- дефіцит бюджету, що може уплинути на формування централізованих джерел фінансових інвестицій;
- норма нагромадження основного капіталу;
- політична та законодавча стабільність;
- податкова система;
- науково-технічний прогрес, що стимулює упровадження ресурсозберігаючих технологій.

Основними показниками, що характеризують інвестиційну активність, є обсяги інвестицій в основний капітал, капітальні інвестиції та прямі інвестиції в Україні. Інвестиційні процеси в державі характеризуються значними відмінностями між інвестиційними та інвестиційними потребами, погіршенням технологічної та відтворювальної структури, обмеженими можливостями фінансування інвестицій з різних джерел, що разом негативно впливає на відтворювальні процеси в державі, підвищує ризики та створює несприятливі умови інвестування.

Від ефективності інвестування суб'єктів господарювання залежить розвиток економіки держави. В основному це стосується капітальних вкладень в основні фонди та виробничі потужності. Капітальні інвестиції залишаються низькими через несприятливий інвестиційний клімат, який спричинений рядом проблем, зокрема: нестабільність та недосконалість законодавчої бази, політична нестабільність, недостатній рівень розвитку валютного регулювання, нерозвиненість ринку цінних паперів, значний податковий тиск, низький рівень привабливості об'єктів інвестування, неефективна інвестиційна діяльність банків, недостатній рівень трансформації заощаджень в інвестиції, низька кількість вільних економічних та офшорних зон, корупційні процеси та ін.

Для визначення заходів, які сприяли б стабілізації економіки України, захисту та надходженню капітальних інвестицій на макро- та мікрорівні, важливим є вивчення ситуації з їх обсягами та структурою в попередні роки. За роки незалежності Україна зазнала значних коливань інвестиційного процесу. Трансформаційна економічна криза призвела до значних інвестиційних втрат. Так, за даними Державного комітету статистики України у 1997 році порівняно з 1990 роком обсяг інвестицій у порівняльних цінах зменшився у 5 разів. Тільки в 1998 році інвестиційна криза була припинена і приріст інвестицій в основний капітал склав 6,8%. У 1999 році через світову фінансову кризу зростання інвестицій впало до 0,4%. У слідуючі роки інвестиції зростали дуже нерівномірно, з великими відмінностями.

З рис. 1.3 з 2005 по 2008 роки відбувалося активне зростання обсяги капітальних інвестицій. Наприклад, в 2008 році у порівнянні із 2005 роком інвестиції збільшилися в 2.4 рази. З 2009р. по 2011р. відбувся спад інвестицій.

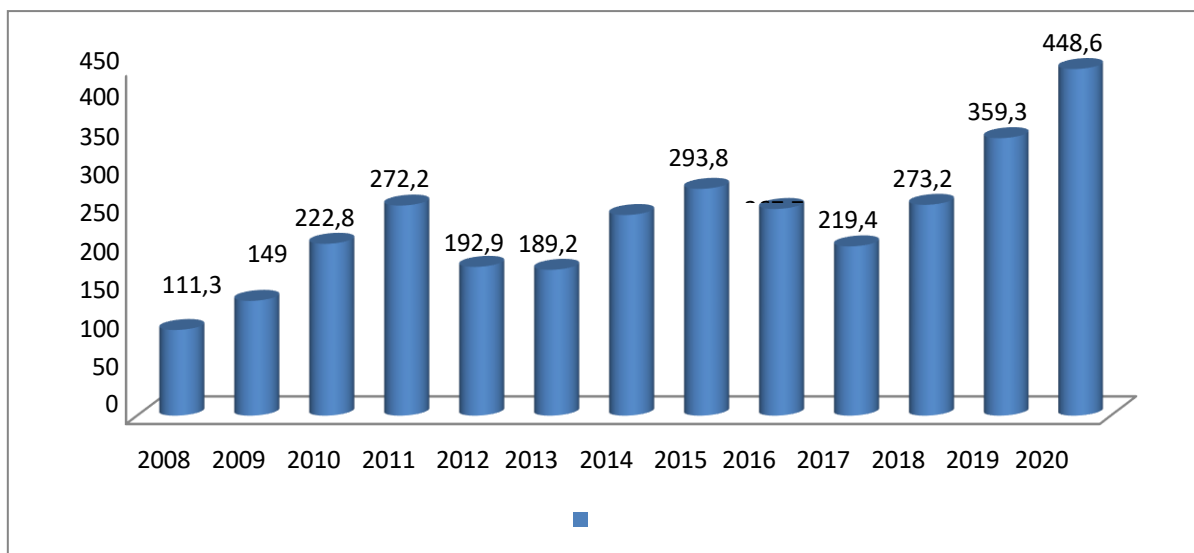

Рис. 1.3. Динаміка капітальних інвестицій в Україні за 2008 – 2020 роки
Джерело: сформовано автором на основі [10]

Варто особливо відзначити, як зазначалося вище, що незважаючи на агресію росії, починаючи із 2015 р. в Україні почалися позитивні зрушення в інвестиційній діяльності. Зокрема, в 2015 р. капітальні інвестиції уже перевершили передвоєнний 2013 р. на 23244 млн.грн., а в 2017 р. збільшилися на 180% (+198,6 млн.грн.).

Поряд з тим, аналізуючи дані табл. потрібно відмітити, як негативний фактор, на досить незначну питому вагу капітальних інвестицій у нематеріальні активи, а саме в межах 4%.

Слід зауважити, що така тенденція збереглася і в 2017 р. (3,7 %). Тільки в 2015 р. капітальні інвестиції у нематеріальні активи склали 7.

Капітальні інвестиції у нематеріальні активи з 2013р. по 2020 р. відображено на діаграмі (рис. 1.4.).

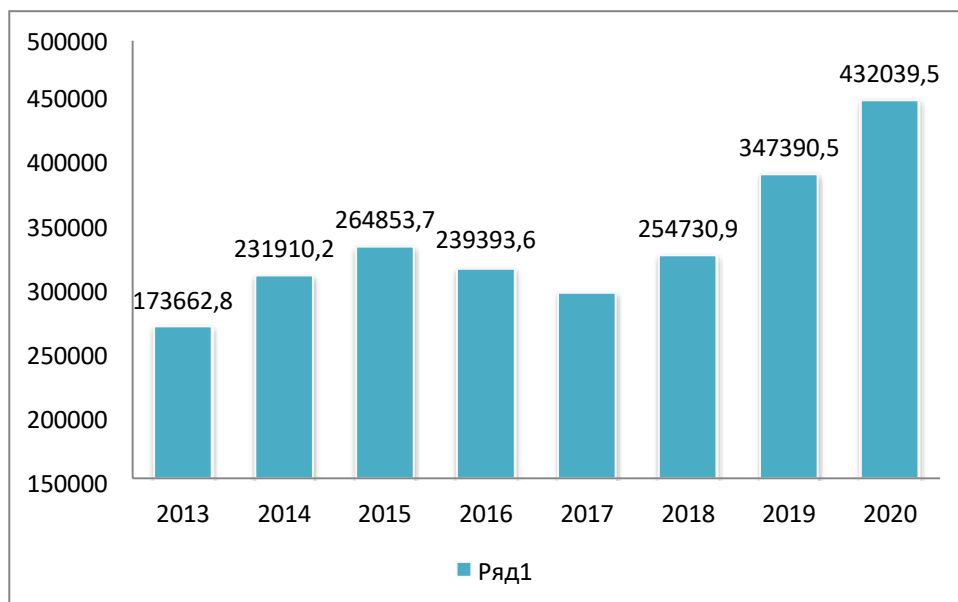

Рис. 1.4. Обсяг капітальних інвестицій у нематеріальні активи за 2013– 2020 роки (млн.грн.)

Джерело: сформовано автором на основі [7]

Важливу роль у збільшенні капітальних інвестицій відіграє структура джерел їх фінансування рис. 1.5.

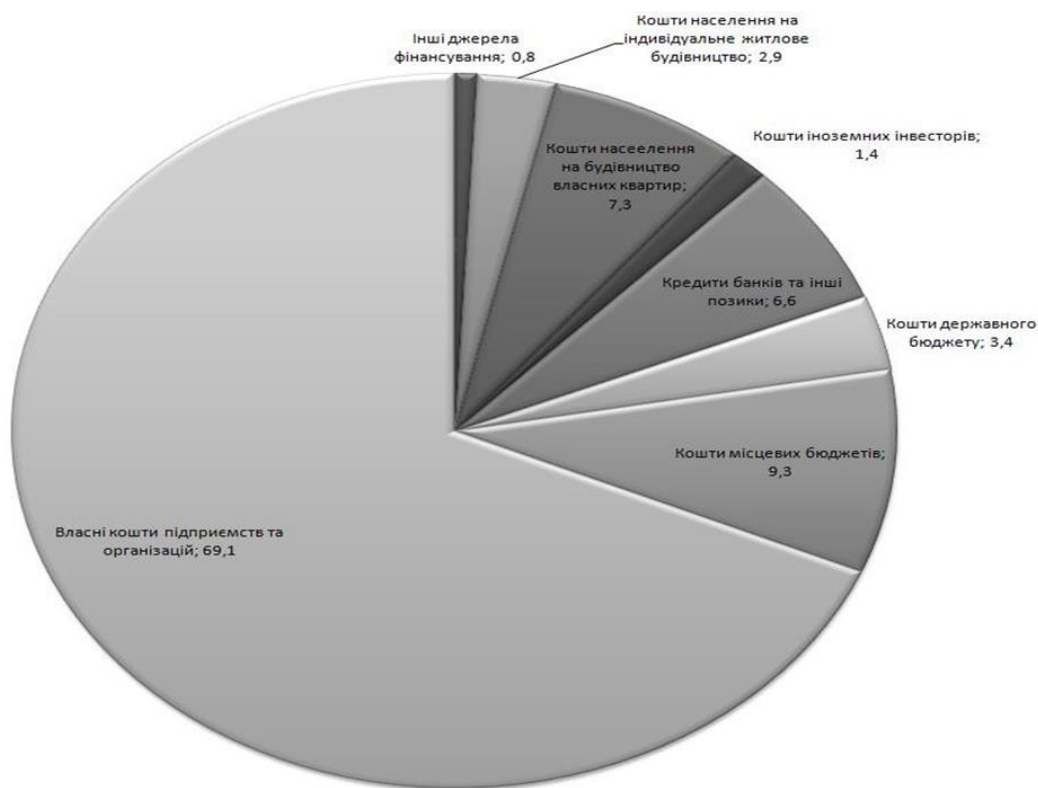

Рис.1.5. Структура капітальних інвестицій за джерелами фінансування у 2020 році

Джерело: сформовано автором на основі [15]

Як видно з даних на рис.1.5 основним джерелом фінансування капітальних вкладень у 2020 р. були власні кошти підприємств та організацій. Їх частка у загальному обсязі джерел фінансування становила 69,1%.

Друге місце – місцеві бюджети, що становить 9,3 відсотка. Цей результат значною мірою зумовлений успішними реформами у сфері децентралізації. Слід зазначити досить невелику частку держави – 3,4%, і особливо іноземних інвесторів – 1,4%.

Важливе місце в інвестиційній діяльності займають бюджетні інвестиції, але в загальному обсязі інвестицій кошти державного бюджету займають незначну частку і в середньому знаходяться на рівні 1,2 - 6,0 відсотків. Виняток становив лише 2011 рік, де їх частка становила 7,2%, що значною мірою пов'язано з підготовкою до Євро-2012.

Проте, в результаті початку реформ з децентралізації влади з 2017р. по 2020 р. спостерігалася позитивна тенденція зростання капітальних вкладень з місцевих бюджетів (відповідно, 5,2%; 7,5%; 9,3%).

Проте слід відмітити продовження негативної тенденції зниження частки іноземних інвестицій у загальних джерелах фінансування інвестицій в основний капітал (1,4% – 2020 р.).

Тому, як висновок, можемо зазначити, що виходячи з реалій сьогодення, що інвестиції сьогодні є тим ресурсом, який, принаймні в короткостроковій перспективі, може найбільш суттєво сприяти зростанню ефективності національних підприємств, а отже, розвитку відповідних територій і міст, політичних та соціальному захисту громадян.

Здатність інвестувати залежить від процвітання чи занепаду власного виробництва, здатності вирішувати соціальні та екологічні проблеми, поточного рівня та потенційної динамізму фізичного, фінансового та людського капіталу.

Розділ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

2.1. Оцінка динаміки та структурних змін балансу

ТзОВ “Файнобуд-1”

Основне джерело інформації для оцінки фінансового стану є баланс організації. Безпосередньо з балансу можна отримати ряд важливих характеристик фінансового стану підприємства: загальну вартість організації, вартість обігових коштів, власного капіталу, позичкового капіталу, довгострокових позик і позик, як правило, для основних засобів та інші необоротні активи, сума короткострокових позик і позик, призначених для формування оборотних активів, сума кредиторської заборгованості.

Методичне забезпечення оцінки фінансового стану, на думку вчених Н.Б.Кащена, О.В.Цуканова, Н.М.Гаркуша, «включає формування систем показників, вибір методів та прийомів аналізу, рекомендації щодо послідовності та періодичності аналітичних досліджень та повинно формуватися для кожного об'єкта із врахуванням специфіки компанії» [6].

Для аналізу фінансового стану організації можна використовувати різні методи, моделі та методи фінансового аналізу

Аналіз динаміки активів ТзОВ Файнобуд-1 та визначення змін у структурі балансу наведені в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Структура і динаміка активів ТзОВ “Файнобуд-1” за 2019-2021 рр.

Актив	Абсолютні величини, тис.грн.			Питома вага, %			Зміни 2021/2019		
	2019р.	2020р.	2021р.	2019р.	2020р.	2021р.	в абсол. велич.	в струк- турі	приріст %
I. Необоротні активи	144,2	223,6	301,3	43,0	40,3	39,0	157,2	-4,0	109
Основні засоби	144,2	223,6	301,3	43,1	40,3	39,0	157,2	-4,0	109

II. Оборотні активи	191,2	333	470,9	57,0	59,9	61,0	279,8	4,0	146
Запаси	182,2	302,5	410,3	54,3	54,4	53,2	228,2	-1,2	125
Гроші та їх еквіваленти	9	17	32	2,8	3,1	4,1	23	1,6	256
Інші оборотні активи	0	13,7	28,7	0,0	2,4	3,8	28,7	3,8	
Баланс	335,6	556,9	772,4	100	100	100	436,9	0	130

Джерело: сформовано автором

За аналізований період загальна вартість майна ТзОВ “Файнобуд-1” збільшилась на 436,9 тис. грн., тобто на 130 %. Ріст вартості майна компанії відбулася як за рахунок необоротних, так і оборотних активів. Вартість необоротних активів збільшилась на 157,2 тис. грн.- 109 %. Оборотні активи зросли на 279,8 тис. грн., приріст склав 147 % (рис.3.1).

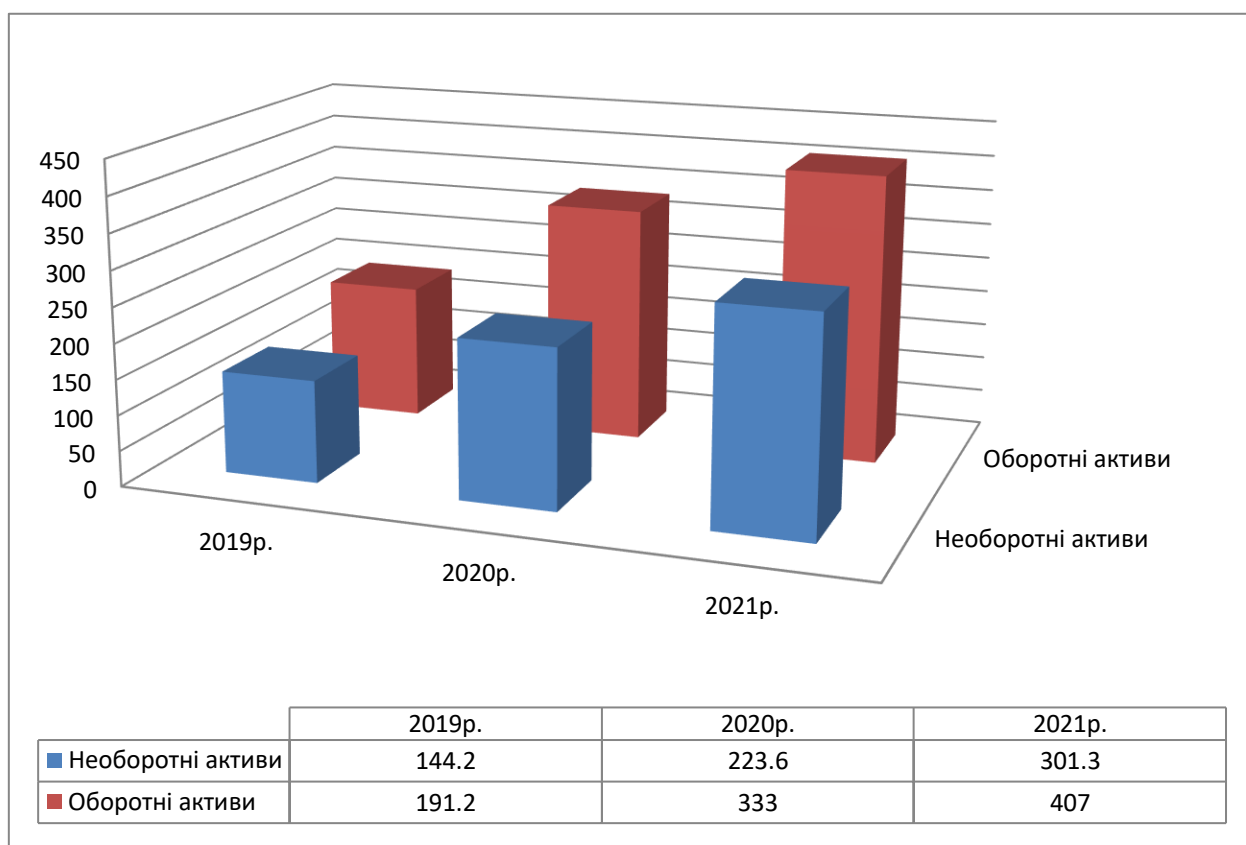

Рис.3.1. Динаміка активів ТзОВ “Файнобуд-1”, тис. грн.

(побудовано за даними форми 1-м “Баланс” за 2019-2021 рр.)

Джерело: сформовано автором

В 2021 році спостерігалось зростання усіх статей в активі балансу. У складі обігових активів зросла вартість запасів на 228,2 тис. грн. - на 125 відсотків.

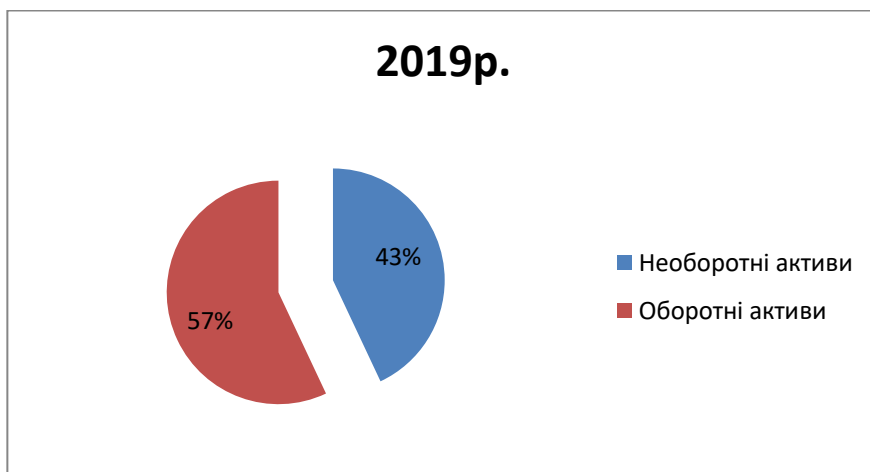
Грошові кошти зросли більше ніж утричі, а саме на 23 тис. грн. Проте в структурі активів цей показник не перевищує 5% від загальної вартості активів. Загалом, зростання найбільш ліквідних активів – грошових коштів є позитивним явищем, що сприяє покращенню фінансового становища підприємства, зростанню його ліквідності та платоспроможності.

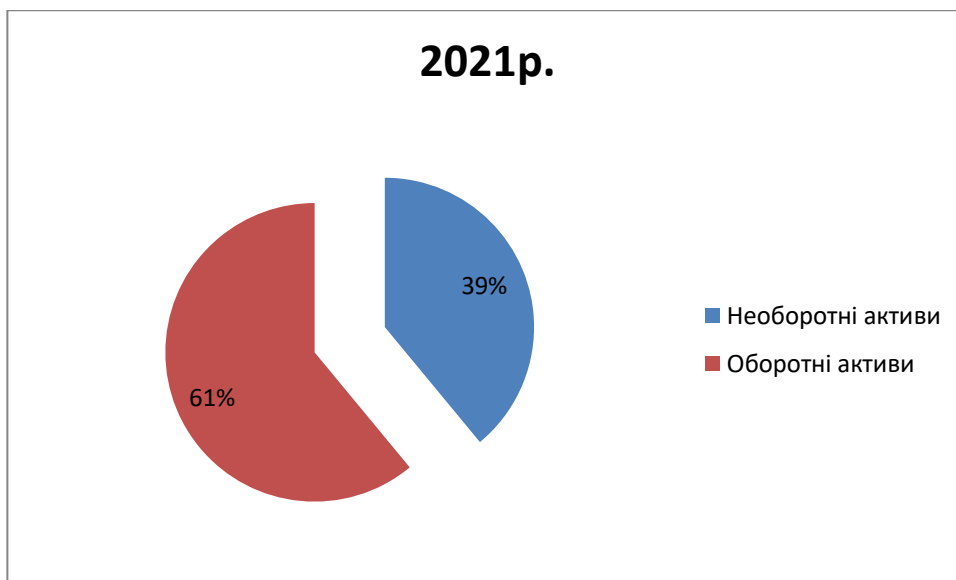
Зросли інші оборотні активи на 28,7 тис. грн., при чому приріст в 2021 р. склав 110 відсотків.

Відповідно змінилася частка необоротних та оборотних активів: на початок звітного періоду частка необоротних активів склала 43 %, а на кінець періоду знизилась на 4% до 39%. Відповідно зросла частка оборотних активів з 57% до 61% (рис. 3.2). Таким чином, позитивним явищем у звітному періоді є зростання частки оборотних активів.

Найбільшою у структурі активів залишається частка запасів, хоча їх частка знизилась на 1,1%, тобто з 54,3% до 53,2%. Значне збільшення частки запасів в умовах інфляції можна пояснити прагненням захистити кошти від інфляційних процесів методом їх інвестування в запаси.

Частка інших оборотних активів за досліджуваний період збільшилась з нуля до 3,7%.

**Рис 3.2. Структура активів ТзОВ “ Файнобуд-1”, тис. грн.
(побудовано за даними форми 1-м “Баланс” за 2019-2021 рр.)**

Джерело: сформовано автором

У пасиві балансу відбулися такі зміни: у звітному періоді відбулося збільшення власного капіталу на 406,9 тис. грн., тобто на 135%. Збільшення нерозподіленого прибутку позитивно вплинуло на зростання власного капіталу (табл.2.2.)

Таблиця 2.2.

**Динаміка і структура джерел фінансових ТзОВ “ Файнобуд-1”
в 2019-2021 рр.**

Пасив	Абсолютні величини, тис. грн			Питома вага, %			Зміни 2021/2019		
	2019р.	2020р.	2021р.	2019р.	2020р.	2021р.	в абсол. велич.	в струк- турі	приріст %
I. Власний капітал	302,1	487,7	708,9	90,2	87,7	91,9	406,9	1,7	135
Зареєстрований капітал	250,1	250,1	250,1	74,7	44,9	32,3	0	-42,2	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	52,1	237,7	458,9	15,6	42,8	59,5	406,9	43,9	783
IV. Поточні зобов'язання	33,3	68,9	63,2	9,9	12,5	8,1	29,9	-1,7	90

У т.ч. КЗ за товари, роботи, полуги	7,6	19,7	28,4	2,3	3,6	3,8	20,9	1,4	279
КЗ за розрахунками з бюджетом	5,6	8,3	12,1	1,7	1,6	1,5	6,5	-0,1	118
КЗ за розрахунками із страхування	2,2	4,6	-	0,7	0,9	0,0	-2,1	-0,6	-
КЗ за розрахунками з оплати праці	10,6	5,5		3,2	1,1	0,0	-10,5	-3,1	-
Інші поточні зобов'язання	7,9	31,3	22,8	2,4	5,6	2,9	15,1	0,7	199
Баланс	335,2	556,5	772	100,0	100,0	100,0	436,8	0,0	130

Джерело: сформовано автором

Позичковий капітал представлено виключно поточними зобов'язаннями. За звітний період поточні зобов'язання ТзОВ “ Файнобуд-1” зросли на 29,9 тис. грн., тобто майже удвічі .

Таким чином, за досліджуваний період вартість майна підприємства зросла вдвічі і склала 772 тис. грн. Темпи зростання оборотних активів перевищують темпи зростання необоротних активів, власний капітал значно перевищує заборгованість, що свідчить про покращення структури балансу.

З огляду на проведений аналіз, ми можемо рекомендувати ТзОВ “Файнобуд-1” намагатися активніше залучати довгострокові кредити банку, оскільки наявність довгострокових фінансових ресурсів позитивно впливає на ліквідність підприємства та створює основу для гнучкої фінансової політики.

2.2. Основи обліку та оцінка капітальних інвестицій

Основними завданнями обліку капітальних інвестицій на ТзОВ “Файнобуд-1”є :

- систематичний контроль за ефективним використанням коштів, які призначені на капітальні вкладення;

- контроль за виконанням програми капітальних робіт і витрат;
- правильне та своєчасне документальне відображення обсягу виконаної роботи та усіх видів витрат;
- точне визначення фактичної вартості введених в експлуатацію об'єктів та витрат на незавершене будівництво;
- контроль за дотриманням фінансової дисципліни на будівництві;
- контроль за економічним витратами на матеріальні та трудові ресурси при здійсненні капітальних вкладень;
- контроль за виконанням кошторису загальновиробничих витрат та правильним включенням їх до собівартості уведених в експлуатацію об'єктів.

Інформація про капітальні інвестиції підлягає розкриттю:

- в Звіті про фінансовий стан (Баланс) – за статтею «Незавершене виробництво» по вартості незавершеного будівництва (включаючи устаткування для монтажу), що здійснюється для власних потреб підприємства, а також у сумі авансових платежів для фінансування такого будівництва;
- в Звіті про сукупний дохід (Звіті про фінансові результати) – за статтями «Інші доходи» і «Інші витрати» відповідно в розмірі доходів і собівартості реалізації необоротних активів;
- в Звіті про рух грошових коштів – за статтями «Реалізація необоротних активів» – у сумі коштів, що надійшли від продажу необоротних активів;
- в Звіті про власний капітал – за статтями «Дооцінка незавершеного будівництва» і «Уцінка незавершеного будівництва» у сумі даних, що відбивають відповідно збільшення або зменшення власного капіталу в результаті переоцінки незавершеного будівництва;
- в Примітках до фінансової звітності – облікова політика щодо принципів оцінки капітальних інвестицій і методів їхнього обліку; інформація про капітальні інвестиції, що не включається безпосередньо у фінансові звіти, однак є обов'язковою для розкриття відповідно до вимог перерахованих П(С)БО; інформація про капітальні інвестиції, що містить додатковий аналіз

статей, за якими вони представлені в звітності, і необхідні для забезпечення її зрозумілості і вірогідності.

Незважаючи на зміни в обліку капітальних інвестицій, які відбулися із набуттям чинності з 1.01.2000 року нового Плану рахунків та національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, все ще існують проблеми в обліку капітальних вкладень, які не сприяють формуванню достовірної інформації про їх обсяги та результати інвестиційної діяльності у звітності підприємств. Тому залишається невирішеним питання обліку капітальних вкладень.

Проаналізувавши прийняті стандарти, можна зробити висновок, що не всі важливі сфери бухгалтерського обліку охоплені ними. Перш за все, це стосується обліку інвестицій. Якщо метод обліку фінансових інвестицій регулюється окремим П(С)БО 12, то метод обліку доходів і витрат від інвестиційної діяльності регулюється стандартами 15 «Доходи» та 16 «Витрати», порядок обліку капітальних інвестицій до останнього часу було відображено лише в Інструкції із застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств і організацій, затвердженого наказом Мінфіну України від 30.11.99 р. № 291 (далі – Інструкція № 291).).

Принципи оцінки капітальних інвестицій частково розкриті в П(С)БО 7 «Основні засоби» та П(С)БО 8 «Нематеріальні активи», тому що завдяки здійсненню капітальних інвестицій такі необоротні активи в основному набуваються. Після змін (зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 10 грудня 2002 року за № 962/7250) до окремих положень (стандартів) бухгалтерського обліку в П(С)БО 7 «Основні засоби» з'явилася додаткова інформація по обліку капітальних інвестицій, зокрема, було внесено зміни новим терміном, як «незавершені капітальні вкладення» (абзац 4 доповнено абзацом шістнадцятим). Подібний термін додано до стандарту бухгалтерського обліку № 8 «Нематеріальні активи».

Відповідно П(С)БО 7 «Основні засоби» під поняттям «незавершені капітальні інвестиції в необоротні матеріальні активи» розуміють капітальні вкладення у будівництво, виробництво, реконструкцію, модернізацію, придбання необоротних матеріальних активів, що не введені в експлуатацію на дату балансу, а також авансові платежі на фінансування будівництва.

Відповідно до П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» під поняттям «незавершені капітальні інвестиції в нематеріальні активи» розуміють - капітальні інвестиції у придбання, створення та модернізацію нематеріальних активів, використання яких за цільовим призначенням на дату балансу не відбулося.

На нашу думку, у вищезазначених стандартах не зовсім вдало вживається поняття «незавершені капітальні вкладення», оскільки поява останніх передбачає існування терміну «завершені». Якщо капітальні інвестиції в необоротні матеріальні активи, які не були введені в експлуатацію на дату балансу, визнаються незавершеними, об'єкт, що вводиться в експлуатацію, не може вважатися завершеним капітальним вкладенням, оскільки ця операція не буде здійснена. така інвестиція. Тому було б виправдано замінити термін «незавершений» у П(С)БО 7, 8 іншим або просто дати загальне визначення капітальних інвестицій.

Некоректно класифікувати незавершені капітальні інвестиції та виділяти їх в окрему групу в класифікації основних засобів. Загалом під класифікацією розуміють розподіл, розміщення чого-небудь в однорідних групах. Основні засоби та інвестиції – це різні за своєю суттю та змістом економічні елементи. Незавершені капітальні інвестиції - це капітальні інвестиції, під якими в розуміються операції (процес) із вкладення грошових і матеріальних ресурсів у будівництво та придбання основних засобів, інших необоротних матеріальних і нематеріальних активів. Тому для раціональної організації та ведення бухгалтерського обліку вважаємо за доцільне класифікувати основні засоби без виділення в їх складі такого елемента, як незавершені капітальні вкладення.

Звісно, доповнення П(С)БО 7, 8 терміном, що безпосередньо пов'язаний з обліком капітальних вкладень, є лише позитивним аспектом у напрямку покращення розкриття інформації в стандартах. Проте це не вирішило головної проблеми. Крім того, для встановлення правил обліку капітальних інвестицій потрібно керуватися певними нормативними документами, що регулюють організацію бухгалтерського обліку об'єктів капітальних інвестицій, а саме вищезгаданими П(С)БО 7 «Основні засоби», П(С)БО 8 « Нематеріальні активи», П (С) БО 16 «Витрати»

На наш погляд, обмеженість інформації щодо обліку капітальних вкладень у НСБО пояснюється наближеністю щороку до МСБО, які склалися в розвинених країнах з ринковою економікою. Сьогодні НСБО відповідають М(С) БО приблизно на 95%.

Потрібно наблизити національний облік до прогресивних західних систем, для розуміння складати фінансову звітність за показниками та правилами, розробленими у світовій практиці. Але не можна забувати, що бухгалтерський облік у кожній країні має свої особливості: є переваги, є моменти, які можна запровадити в Україні, але в той же час існують проблеми та суперечності в організації об'єктового обліку відповідно до його економічних умов, характер, сутність і зміст.

МСБО 7 «Звіт про рух грошових коштів» також вказує на приналежність капітальних інвестицій до інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання: згідно з п. 16 (а) МСБО 7 прикладами грошових потоків від інвестиційної діяльності є грошові виплати за придбання основних засобів, нематеріальні та інші довгострокові активи із метою їх використання у виробничих цілях.

Отже, МСБО 25 «Облік інвестицій» майже повністю присвячений фінансовим, а не капітальним інвестиціям. Окрім фінансових інвестицій, МСБО 25 застосовує поняття інвестиційної нерухомості та розглядає порядок її обліку. У параграфі 4 МСБО 25 «Облік інвестицій» зазначено, що основні засоби (крім інвестиційної нерухомості) не є інвестиціями.

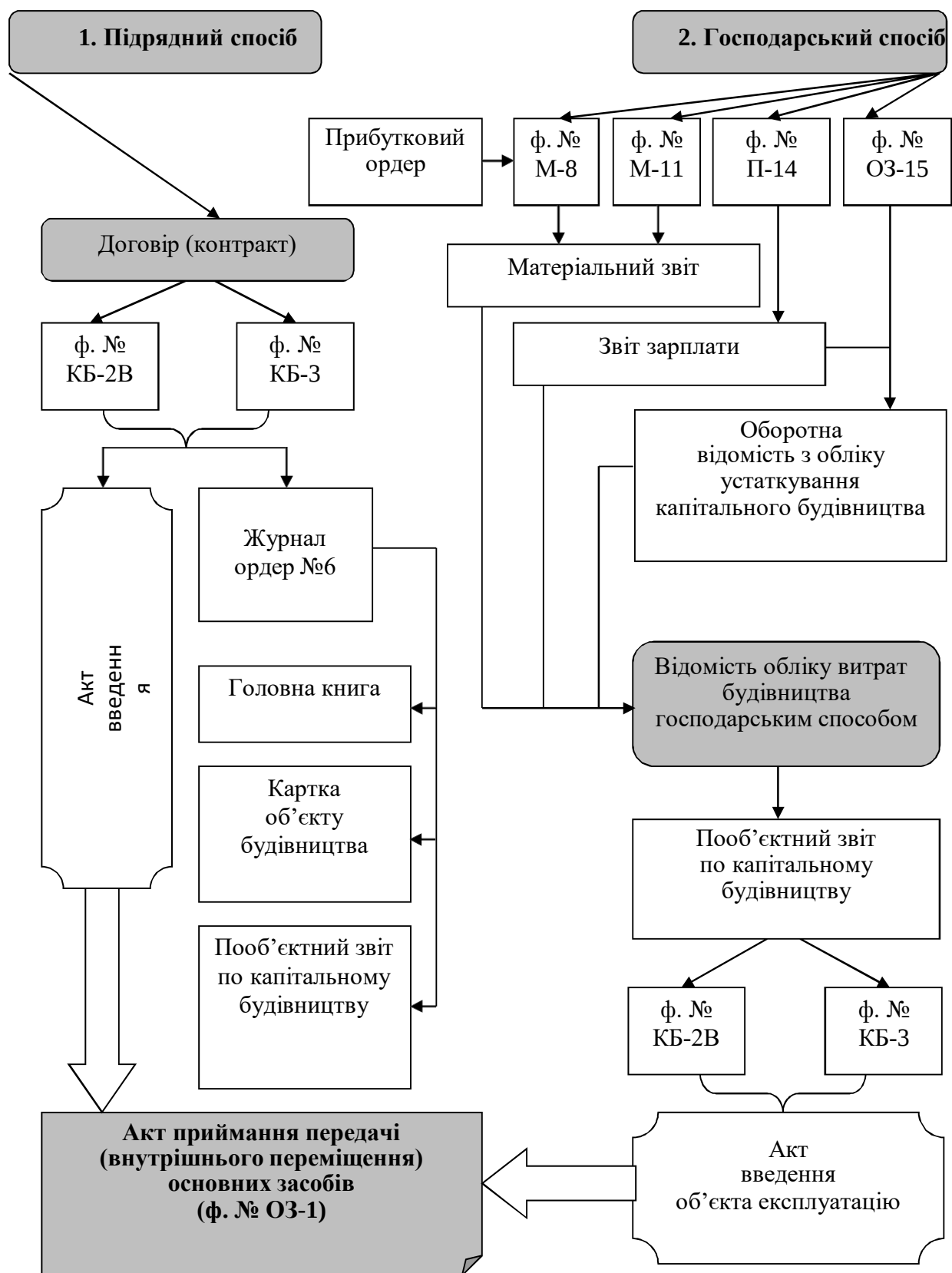

Рисунок 2.3. Первинний облік капітального будівництва.

Первинний облік капітального будівництва відображено на рис.1.3.

Під інвестиційною власністю розуміється інвестиція у землю або будівлі, які в основному не зайняті або не використовуються в операціях підприємством-інвестором, чи іншим підприємством тієї ж групи, що й підприємство-інвестор. Тобто за МСБО визнаються інвестиціями лише матеріальні довгострокові активи, які не приймають участі в операційній діяльності, а призначені для їх вкладення в інші об'єкти з метою одержання прибутку або інших вигод.

Інвестиційна нерухомість означає інвестиції в землю або будівлі, які в основному не зайняті або не застосовуються в операціях інвестором або іншою групою із тієї ж групи, що і інвестор. Тобто за МСБО інвестиціями визнаються лише матеріальні основні засоби, що не беруть участі в операційній діяльності, але призначені для інвестування в інші об'єкти з метою отримання прибутку чи іншої вигоди.

Стандарт дозволяє зберігати таку інвестиційну нерухомість та відображати її в обліку як:

- основні засоби, амортизовані відповідно до облікової політики відповідно до МСБО 16 «Основні засоби».
- довгострокові інвестиції, які відображаються за справедливою вартістю із систематичною переоцінкою.

Вважається, що переоцінка таких активів для приведення їх справедливої вартості до ринкової є більш значною, ніж амортизація.

Як підсумок, зазначимо, що в МСБО термін «інвестиція» означає переважно фінансові операції, що передбачають інвестиції в цінні папери та інші фінансові інструменти, придбані на стороні. Крім того, міжнародна теорія та практика не передбачають таких активів, як капітальні інвестиції – будівництво та придбання основних засобів для власних виробничо-господарських потреб за МСБО не вважається інвестицією. Такий підхід, на наш погляд, приводить до недооцінки самих інвестицій, тобто розширення матеріальної бази підприємств за рахунок внутрішніх інвестиційних ресурсів.

2.3. Документальне оформлення обліку капітальних інвестицій

Синтетичний облік капітальних вкладень відповідно до Інструкції з використання бухгалтерських реєстрів, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 29.12.2000 № 356, рекомендовано в Журналі 4, а аналітичний - у Відомості 4.1.

Однак аналіз змісту цих реєстрів дозволяє зробити висновок, що структура журналу в цілому відповідає вимогам користувачів. Так, наприклад, ціннішою інформацією для керівництва є дані про капітальні вкладення в розрізі об'єктів, а не окремі види капітальних будівельних робіт, як це має місце у відомості. Якщо підприємство здійснює будівництво кількох об'єктів, з цього реєстру не буде видно, на яких об'єктах виконуються роботи.

При описі витрат на капітальне будівництво у відомості наводиться перелік статей витрат (1.11 - 1.15). Цей перелік не повністю ураховує вимоги П(С)БО 16 «Витрати» та П(С)БО 18 «Договори на будівництво». До неї, зокрема, не входять інші прямі витрати та загальновиробничі (накладні) витрати, що включаються до собівартості будівельно-монтажних робіт. Дані про витрати у розрізі статей витрат є цінною, якщо її надають будівельні об'єкти або центри відповідальності.

Таким чином, даний обліковий реєстр має ряд недоліків, а саме:

- форма Звіту 4.1 не адаптована для пооб'єктного обліку капітальних витрат;
- не передбачає облік витрат, що нарастають з початку будівництва, реконструкції;
- перелік статей витрат (1.11 - 1.15), що наведено у цій відомості, не в повній мірі враховує вимоги П(С)БО 16 «Витрати» та П(С)БО 18 «Договори на будівництво».

Даний підхід до організації аналітичного обліку капітальних вкладень не можна назвати раціональним.

Враховуючи зауваження, ми пропонуємо вдосконалити структуру реєстру ТзОВ “Файнобуд-1” аналітичного обліку капітальних вкладень Відомість 4.1, а саме:

1) забезпечити пооб'єктний облік капітальних вкладень у розрізі субрахунків, які забезпечать користувачам необхідну інформацію;

2) у переліку рахунків, з якими може кореспондувати дебетовий рахунок 15 «Капітальні інвестиції» включити два субрахунки 911 «Витрати на утримання та експлуатацію будівельної техніки» та 912 «Загальновиробничі (спільні) витрати». Необхідність їх запровадження обумовлена тим, що витрати, що обліковуються на цих субрахунках, входять до складу витрат на будівельно-монтажні роботи.

3) у зазначеному реєстрі доцільно проводити групування витрат за напрямками відтворювальної структури: нове будівництво, добудова, реконструкція, інші покращення;

4) забезпечити більш широке інформаційне представлення (за окремими об'єктами, видами витрат) в аналітичному обліку капітальних вкладень у придбання (виготовлення, створення) основних засобів, інших необоротних матеріальних та нематеріальних активів.

З метою раціональної організації аналітичного обліку капітальних вкладень ТзОВ “Файнобуд-1” можна рекомендувати використовувати удосконалену форму Відомість 4.1, яка розроблена вченими Крупкою Я.М. та Задорожний З. В. [55].

Якщо підприємство одночасно здійснює капітальні вкладення у значну кількість об'єктів, бухгалтерська інформація повинна бути більш детальною. Аналітичний облік окремих видів капітальних вкладень, субрахунки рахунка 15 «Капітальні інвестиції» можуть ввести в окремих реєстрах, машинописах, на підставі яких складати зведений аналітичний реєстр.

Процес поповнення його основних фондів з метою збільшення виробничих потужностей, заміни зношених об'єктів новими називається

надходженням основних засобів, що потребує капітальних вкладень у придбання таких об'єктів.

Облік надходження основних засобів регулюється ТзОВ “Файнобуд-1” П(С)БО 7 «Основні засоби» та Інструкцією № 291.

Згідно відповідних нормативно-правових документів, надходження основних засобів на ТзОВ “Файнобуд-1” може відбуватися кількома способами, а саме:

- в одержанні від засновників;
- в купівлі у постачальників;
- в одержанні в обмін на подібний об'єкт;
- в одержанні в обмін на різнорідний об'єкт;
- безкоштовно;
- в переданні з оборотних активів (товарів, готової продукції).

Саме від того, як і на яких умовах купуються основні засоби, залежить порядок відображення їх надходжень у бухгалтерському обліку та формування первісної вартості таких активів.

Надходження основних засобів у усіх цих випадках оформлюється «Актом приймання-передачі (внутрішньої передачі) основних засобів» типової форми № 03-1, затвердженої наказом Мінстату України від 29.12.95 р. №. 352 (далі Акт ф.№ 03-1) , в якій зазначаються: номер, дата реєстрації, комісія, що приймає об'єкт, її найменування, короткі технічні характеристики, результати випробувань, висновки комісії з випробування об'єкта в експлуатації, первісна вартість і норма амортизації, відмітка відкриття інвентарної картки.

До акта додаються технічна документація та паспорт на об'єкт. Цей документ складається для кожного об'єкта окремо, а для кількох – лише тоді, коли об'єкти є однотипними, мають однакову вартість і приймаються одночасно на відповідальне зберігання однієї й тієї ж особи.

Потрібно відмітити, що структура Акту ф.03-1 є недосконалою та не ураховує останні зміни в бухгалтерському обліку за останні роки. Так, у чинній формі вищезгаданого документа первинну вартість основних засобів помилково

ототожнюють з балансовою вартістю, наводяться норми амортизації на капітальний ремонт [24]. Теж доцільно було б увести деякі додаткові показники: термін корисного використання (експлуатації) об'єкта, справедливу вартість (за потреби).

Відмітимо, що часто на практиці акт приймання-передачі (внутрішньої передачі) основних засобів (тобто № 03-1) про приймання основних засобів не складається. Це істотна помилка, оскільки у ст. 9 Закону про бухгалтерський облік зазначено, що підставою для обліку господарських операцій є первинні документи, що фіксують факти проведення господарських операцій. Облік основних засобів здійснюється за допомогою типових форм первинного обліку, отже, акт ф.03-1 - первинний документ, без якого відображення операцій щодо їх руху на рахунках синтетичних облікових та бухгалтерських реєстрів є незаконним, тобто. буде порушенням правил бухгалтерського обліку.

Дані акта приймання-передачі (внутрішньої передачі) основних засобів є підставою для заповнення таких документів, призначених для обліку основних засобів:

- 1) т.ф. № 03-6 «Інвентарна картка основних засобів;
- 2) т.ф. № 03-7 «Опис інвентарних карток основних засобів»;
- 3) т.ф. № 03-8 «Картка обліку руху основних засобів»;
- 4) т.ф. № 03-9 «Інвентаризація основних засобів» [16].

Інвентарна картка основних засобів відкривається на кожен основний засіб окремо (або на групу однотипних об'єктів, які мають одну форму № 03-1 і які будуть експлуатуватися в одному підрозділі). Заповнюється на підставі форми № 03-1 та інших супровідних документів в одному примірнику. У формі № 03-6 наводиться коротка індивідуальна характеристика основних засобів із зазначенням його особливостей

Типова форма № 03-7 «Опис інвентарних карток основних засобів» призначена для реєстрації усіх інвентарних карток основних засобів, відкритих на ТЗОВ «Файнобуд-1». Дана форма складається у одному зразку і застовується

для контролю наявності карток форми № 0С-6.

Т.ф. № 03-8 «Картка обліку руху основних засобів» відкривається по кожній класифікаційній групі основних засобів і щомісяця поповнюється. У цій картці накопичуються відомості про надходження на ТзОВ “Файнобуд-1” основних засобів, суми нарахованої амортизації, їх вибуття. Як правило, картка форми № 03-8 ведеться на тих підприємствах, які не мають машинної обробки інформації про основні засоби.

Інвентарний список основних засобів (т.ф. № 0С-9) призначений для обліку кожного об’єкта матеріально відповідальними особами в місцях експлуатації основних засобів. Форма № 03-9 виконує ті ж функції, що і форма № 03-6, і дані в цих формах повинні збігатися.

В більшості випадків жоден із вищезазначених документів не використовується, і хоча таке порушення безпосередньо не впливає на об’єкт оподаткування, а отже знижується ймовірність підпадання під фінансові санкції, відмова від збереження цих документів ускладнює контроль бухгалтера за наявністю і станом майна підприємства. Вказані методичні аспекти обліку капітальних вкладень необхідно враховувати при обліку будівництва об’єктів для власних потреб.

Розділ 3. Організаційно-методичні аспекти аудиту та економічний аналізу ефективності капітальних інвестицій

3.1. Мета, завдання та інформаційне забезпечення аудиту капітальних інвестицій

Від належного фінансування внутрішніх та іноземних інвестицій залежить розвиток національної економіки України в цілому або будь-якого суб'єкта господарювання. Пошук і мобілізація джерел інвестування, з одного боку, та реалізація інвестиційної програми, з іншого, стали актуальними в всіх сферах економічної діяльності. Крім того, нормальний виробничий процес неможливий без внутрішніх (капітальних) інвестицій.

За фінансовими параметрами інвестиції – це будь-які види активів, які вкладаються в господарську діяльність із метою подальшого одержання доходу. З економічної точки зору інвестиції розглядаються як витрати на створення (придбання), розширення, реконструкцію та технічне переоснащення основного капіталу.

Згідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність», інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та іншої діяльності, що призводять до отримання прибутку (доходу) або соціального ефекту [8].

Відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність» формами інвестування можуть бути визначені такі принципи:

- кошти, цільові банківські депозити, акції, акції та інші цінні папери;
- рухоме та нерухоме майно (будівлі, споруди, обладнання та інші матеріальні цінності);
- права інтелектуальної власності;
- сукупність технічних, технологічних, комерційних та інших знань,
- досвід, який необхідний для організації того чи іншого виду

виробництва, але не запатентований («ноу-хау»);

- права користування землею, водою, ресурсами, будівлями, спорудами, обладнанням, а також інші майнові права;

- інші значення [18]

Якщо кошти інвестуються в придбання (створення, будівництво) капітальних (необоротних) активів, то дані інвестиції вважаються капітальними (внутрішніми) інвестиціями [32].

Слідуючи з зазначених визначень, можна виокремити дві складові, що виражають суть інвестування:

- 1) - капітальні вкладення;

- 2) - отримання переваг (рис. 3.1).

Інвестор, використовуючи власні, позичкові чи інші ресурси, вкладає їх у підприємницьку діяльність з надією, що в майбутньому отримає якусь винагороду у вигляді прибутку, соціального ефекту чи іншої вигоди. Між даними етапами існує так званий інвестиційний лаг - як проміжок часу між інвестиціями та отриманою від них вигодою.

При аналізі інвестиційної діяльності необхідно враховувати особливості інвестування:

- 1) інвестиції потребують значних фінансових витрат;

- 2) повернення інвестицій може бути одержано тільки в довгостроковій перспективі на етапі експлуатації об'єкта інвестування;

- 3) при інвестуванні існує ризик, який слід враховувати при виборі та реалізації інвестиційних проєктів.

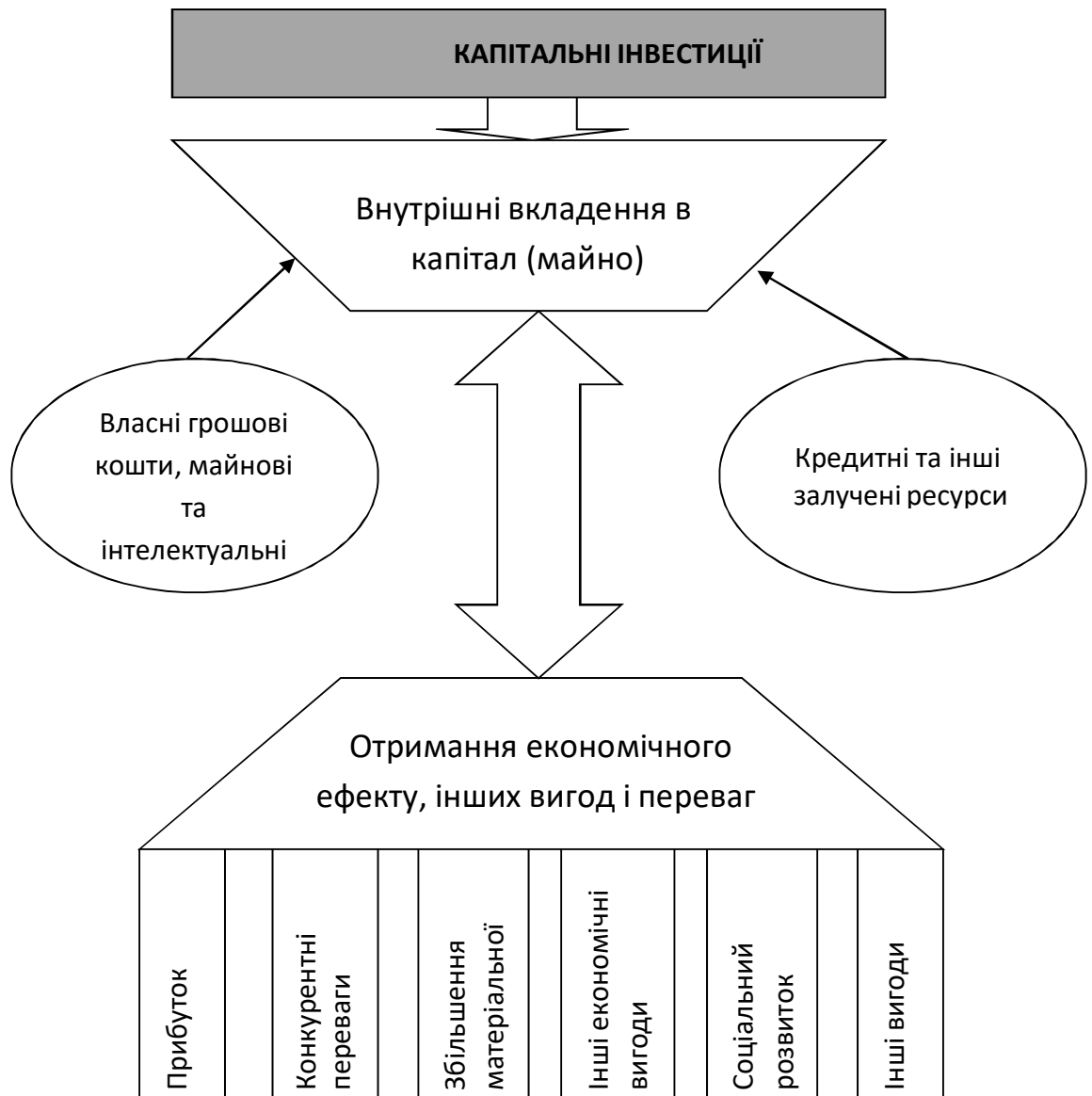

Рисунок 3.1. Суть капітального (внутрішнього) інвестування.

Джерело: сформовано автором на основі [16]

Важливими для аналізу є функціональне призначення капітальних вкладень (на зміну технологій виробництва, збуту, дослідження та розробки тощо), цільовий напрямок інвестицій (на оновлення, модернізацію, розширення, реконструкцію, створення нової матеріальної бази діяльності). , галузеві та територіальні характеристики їх розміщення тощо.

Виділення класифікаційних ознак та основних видів капітальних вкладів

дозволяє визначити основні об'єкти їх аналізу.

Завдання, об'єкти та методи аналізу капітальних вкладень наведені на рис. 3.2. Головним завданням аналізу капітальних інвестицій є: загальна оцінка інвестиційних потреб, відбір інвестиційних проєктів і програм, аналіз форм інвестування. Головними об'єктами аналізу капітальних вкладень є: обсяг інвестицій та структура інвестицій.

Відповідно до визначення в Законі України «Про інвестиційну діяльність» інвестиційна діяльність є сукупністю практичних дій громадян, юридичних осіб та держави щодо здійснення інвестицій [28]. Відповідно до Н П(С)БО 1 інвестиційна діяльність охоплює придбання, продаж необоротних активів, а також фінансові інвестиції, які не входять до складу еквівалентів грошових коштів [29].

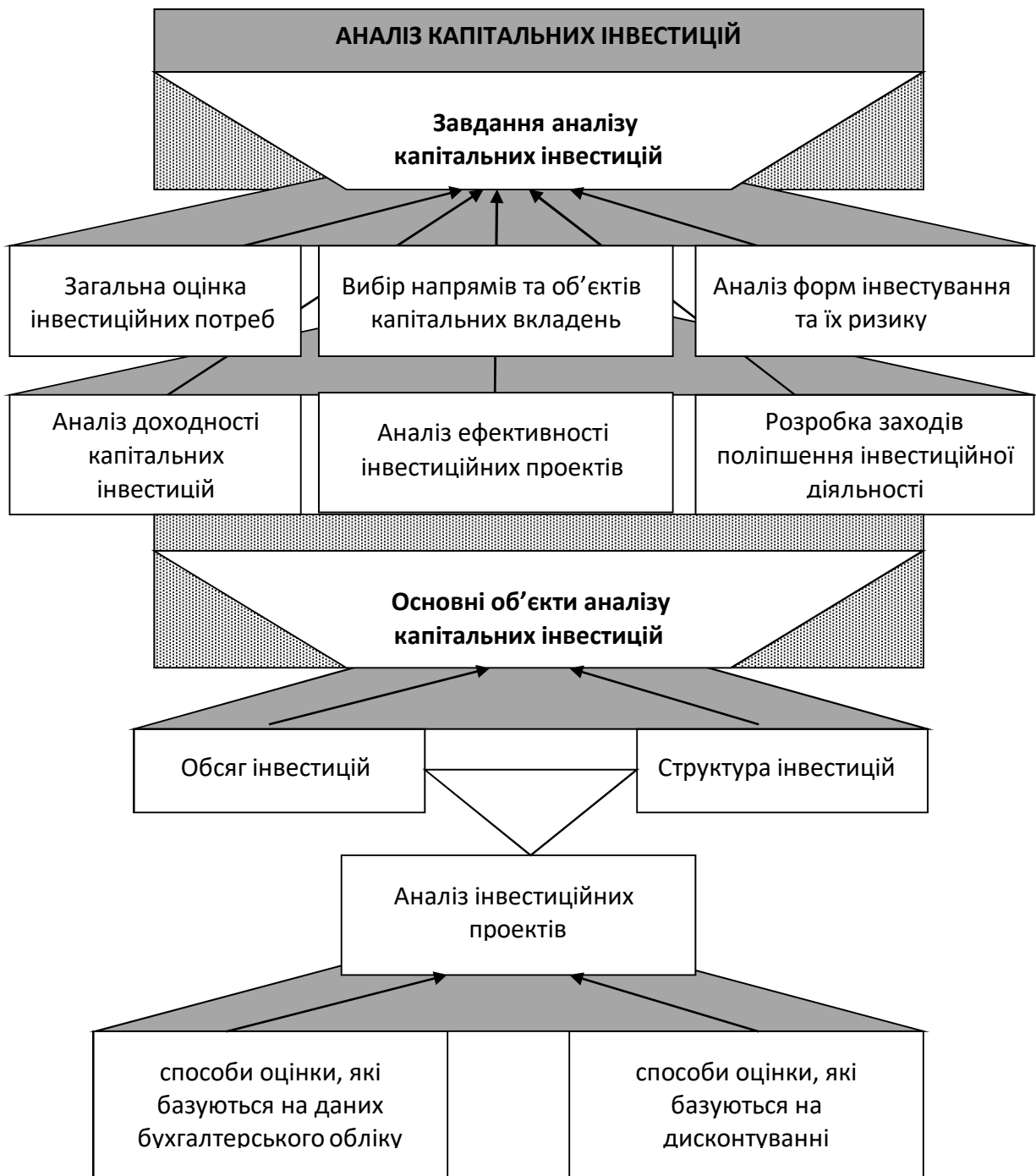
У процесі аналізу капітальних вкладень необхідно зробити висновки про:

- 1) наявність інвестиційних ресурсів;
- 2) інвестиційну привабливість альтернативних проєктів;
- 3) очікувану віддачу від інвестицій; необхідність капітальних витрат і фінансових вкладень;
- 4) грошовий потік і фактична ефективність капітальних вкладень.

Узагальнення теоретичних досліджень у сфері аудиту надало можливість побудувати загальну схему методики проведення аудиту операцій з капітальними інвестиціями, яка включає:

- 1) об'єкти аудиту операцій з капітальними інвестиціями (операції з придбання основних засобів, операції з проведення монтажу основних засобів;
- 2) джерела інформації для здійснення аудиту операцій з капітальними інвестиціями;
- 3) прийоми аудиту операцій з капітальними інвестиціями (документальні, фактичні);

Рис. 3.2. Завдання аналізу капітальних інвестицій

Для аналізу капітальних інвестицій застовують внутрішню та зовнішню звітність про реалізацію інвестиційних проектів, документацію інвестиційних проектів, дані обліку про капітальних інвестицій тощо.

Джерела інформації аналізу інвестиційної діяльності наведені в табл.

3.1.

Інформаційна база для аналізу ефективності капітальних інвестицій

№ з/п	Група документів	Джерела інформації
1	2	3
1.	Первинні документи	Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (форма № ОЗ-1), Акт списання основних засобів (форма № ОЗ-3). Акт приймання-здавання відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів (форма № ОЗ-2), Акт про установку, пуск та демонтаж будівельної машини (форма № ОЗ-5), довідки бухгалтерії та ін.
2.	Регістри обліку	Журнал 4, відомість 4.1.
3.	Фінансова звітність	Форма № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», форма № 3 «Звіт про рух грошових коштів», форма № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», форма № 5 «Примітки до річної фінансової звітності»
4.	Статистична звітність	Форма № 2- інвестиції «Капітальні інвестиції» (квартальна), форма № 2-буд «Звіт про реалізацію дозвільного документа на виконання будівельних робіт» (квартальна) форма № 2- інвестиції «Капітальні інвестиції, вибуття й амортизація активів» (річна), форма № 2-буд «Звіт про реалізацію дозвільного документа на виконання будівельних робіт» (квартальна)

Джерело: сформовано автором на основі [37]

Таким чином, для аналізу капітальних вкладень використовуються не тільки дані бухгалтерського обліку та звітності, а й технічна, технологічна та інша інформація. П. П. Микитюк поділяє всі джерела даних для економічного аналізу на:

- 1) нормативно-планові;
- 2) облікові;
- 3) позаоблікові [32].

Отже, процес дослідження капітальних інвестицій переважно базується на

показниках статистичної та фінансової звітності та можуть застосовуватися показники виробничої програми, фінансового плану, оперативно-технічного та бухгалтерського обліку тощо.

Результати аналітичного дослідження капітальних вкладень повинні бути оформлені певними документами. Це може бути аналітичний звіт (пояснювальна записка), довідка чи висновок.

Аналітичний звіт (пояснювальну записку) складається, в більшості, для зовнішніх користувачів. За умови, коли результати аналізу, призначені для внутрішньогосподарського застосування, їх оформляють як довідку або висновок.

В практиці ТзОВ “Файнобуд-1” найбільш часто застосовують нетекстову форму подання результатів аналізу для капітальних інвестицій. Керівництву та іншим зацікавленим особам, щоб прийняти рішення про стан, використання та ефективність капітальних інвестицій надають набір аналітичних таблиць, графіків без пояснювального тексту. Такі аналітичні таблиці і графіки дають можливість систематизувати, узагальнювати матеріал, який вивчається, і подавати його в придатній для сприйняті формі.

Недоліком в даному випадку є те, що він розрахований на висококваліфікованих працівників, які здатні самостійно розібратися в опрацюванні і систематизації інформації та приймати відповідні управлінські рішення.

Не менш важливим в організації аналізу повинно бути його методичне забезпечення. Від того, які методи аналізу застосовують в організації, залежить результативність аналізу.

3.2. Методи удосконалення економічного аналізу ефективності капітальних інвестицій

Діяльність підприємства в частині капітальних інвестицій повинна бути спрямована на пошук резервів підвищення їхньої ефективності, скорочення строків будівництва, поліпшення якості, мобілізацію внутрішніх резервів підприємства для отримання найбільшого результату (ефекту) на одиницю витрат. Однією з найбільш важливих проблем, яка виникає в процесі здійснення капітального інвестування, є пошук ефективних джерел і ресурсів фінансування інвестицій, своєчасне повернення інвестованого капіталу. Важлива роль у вирішенні цієї проблеми належить аналізу динаміки, обсягу та структури капітальних інвестицій.

Основними завданнями статистичного вивчення капітальних інвестицій є:

- контроль за капітальними інвестиціями і введенням в дію об'єктів і виробничих потужностей в натуральному і вартісному виразі;
- визначення і аналіз показників обсягу і структури капітальних інвестицій;
- характеристика динаміки капітальних інвестицій;
- вивчення ефективності капітальних інвестицій, аналіз факторів і шляхів їх підвищення.

Отже, статистичне вивчення капітальних вкладень розпочинається з визначення їх обсягу, характеристики складу та структури. Вивчення інвестиційної діяльності підприємства рекомендується починати з таких загальних показників, як обсяг валових і чистих інвестицій. Причому під валовими інвестиціями слід розуміти загальну суму інвестиційних ресурсів у певний період, спрямованих на нове будівництво, придбання засобів виробництва та зростання товарних запасів. Чисті інвестиції – це сума валових інвестицій за вирахуванням суми амортизаційних відрахувань за певний період

Розглянемо динаміку капітальних інвестицій ТзОВ “Файнобуд-1” за 2020-2021 рр. за допомогою електронних таблиць та діаграм (рис. 3.3)

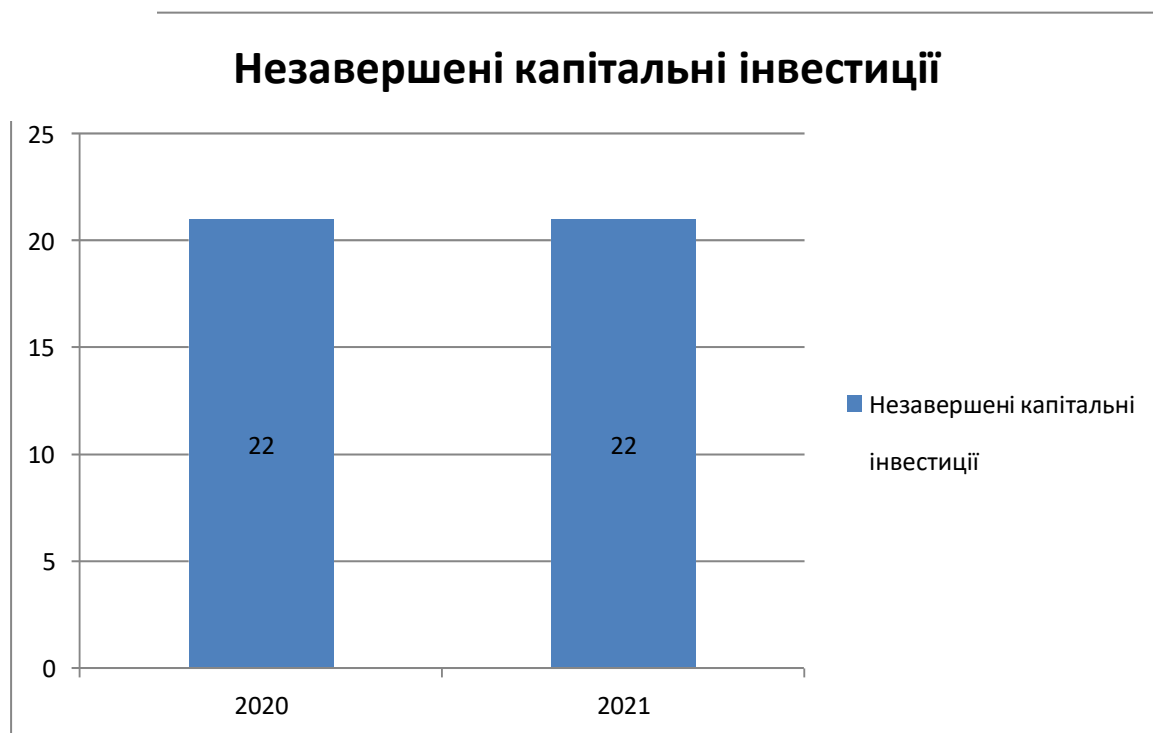

Рис.3.3. Незавершені капітальні інвестиції ТзОВ “Файнобуд-1”, 2021р.

Джерело: сформовано автором

У ТзОВ “Файнобуд-1” динаміка демонструє постійність у складі та розмірі незавершених капітальних вкладень, що у вартісному вираженні складає 22 тис. грн

Незважаючи на постійну динаміку валових інвестицій ТзОВ “Файнобуд-1”, необхідним етапом аналізу капітальних інвестицій є визначення чистих інвестицій, оскільки динаміка чистих інвестицій відображає характер економічного розвитку компанії на певному етапі.

Аналіз капітальних інвестицій показує, що за період 2021 року капітальні інвестиції, що пов’язані з придбанням необоротних активів, збільшились на 391 тис. грн.

Аналіз чистих капітальних інвестицій показав, що це ТзОВ “Файнобуд-1” хоча і збільшує інвестиції в основні засоби (майно), але амортизаційні відрахування значно перевищують норму капітальних вкладень в основні засоби, інші необоротні матеріальні та нематеріальні активи, тобто обладнання, машини фізично застаріли, зношені приблизно наполовину, а нові виробничо-господарські засоби придбано недостатньо для заміни старих.

Отже, можна констатувати неспроможність ТзОВ “Файнобуд-1” забезпечити процес відновлення необоротних активів за рахунок капіталовкладень в нове будівництво, реконструкцію та придбання відповідної техніки і обладнання.

Зауважимо, що важливим етапом аналізу обсягу та структури капітальних інвестицій в цілому є оцінка динаміки основних напрямів капітальних інвестицій: будівництво нових об’єктів, придбання основних засобів, інвестиції в нематеріальні активи, довгострокові активи тощо(рис.3.2)

Таблиця 3.2

Оцінка обсягу та структури капітальних інвестицій

ТзОВ “Файнобуд-1” за 2021 р.

Види інвестицій	На початок звітного періоду		На кінець звітного періоду		Зміна „+”, -	
	Обсяг, тис. грн.	Структура, %	Обсяг, тис. грн.	Структура, %	Обсяг, тис. грн.	Структура, %
УСЬОГО КАПІТАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ	432,03	100	425,03	100	-7,00	-1,63
у тому числі капітальне будівництво	21,01	4,87	21,01	4,95	+0,00	0,00
основні засоби	402,01	93,05	391,01	92,00	-12	-2,75
інші необоротні матеріальні активи	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
нематеріальні активи	9,01	2,08	13,01	3,05	+4,00	+47,00%

Дані таблиці 3.2 вказують, що капітальні вкладення в компанію за аналізований період дещо знизилась. Таким чином, обсяг інвестицій знизився на -7 тис. грн. Крім того, капітальні інвестиції в основний капітал займають основну частку в структурі інвестицій організацій – 92% на кінець періоду. Така динаміка оцінюється негативно, тому що пов'язана перш за все з обмеженням розширення виробничої діяльності.

Таким чином, порівнявши обсяги і структуру інвестицій у різні форми інвестування виявили, що пріоритетними для підприємства залишаються капітальні (реальні) інвестиції. Аналіз структури капітальних інвестицій показує, що найбільшу питому вагу в структурі реальних інвестицій посідають витрати на придбання основних засобів і незавершених капітальних інвестицій.

Аналіз слід поглибити шляхом вивчення обсягів інвестицій в основний капітал у порівнянні з обсягом попереднього періоду, включаючи фактичну вартість будівельно-монтажних робіт, придбання машин, обладнання, інструменту, інвентарю, проектно-вишукувальних робіт. Рекомендується звернути увагу на будівельно-монтажні роботи, господарську реалізацію, розвиток інвестицій в основні засоби з державного бюджету, місцевих бюджетів, підприємств і організацій, банківських кредитів та інших позик, іноземних інвесторів та інших джерел фінансування.

Реалізація будь-якого інвестиційного проєкту передбачає проведення відповідних заходів для досягнення чітко визначених цілей, ефективно здійснення капітальних вкладень яких визначає ефективність проєкту в цілому. На практиці уся діяльність із управління інвестиційним проєктом спрямована на його успішну реалізацію, що може характеризуватися різними показниками ефективності.

У процесі аналізу інвестиційної діяльності слід оцінити інвестиції в нове будівництво, реконструкцію або технічне переоснащення діючих підприємств.

Для вибору більш ефективного варіанту (нове будівництво або реконструкція) рекомендується провести розрахунки за формулою:

$$F = \frac{O_1 * C_1 - (O_0 C_0 + O_2 C_2)}{K_2 - K_1} \quad (3.1)$$

де O_0 , O_1 , O_2 – річні обсяги продукції на діючій компанії відповідно до реконструкції, після реконструкції і на новому підприємстві;

O_0 , O_1 , O_2 – собівартість одиниці продукції згідно на діючій організації до реконструкції, після реконструкції і на новому підприємстві;

K_2, K_1 – обсяги інвестицій відповідно на будівництво і реконструкцію нового підприємства.

Економічна суть наведеної формули полягає в зіставленні одноразових (капітальних) і поточних (експлуатаційних) витрат в різних умовах. $O_1 C_1$ – це щорічні витрати на виробництво збільшеного обсягу продукції на діючому підприємстві після його реконструкції; $O_0 C_0 + O_2 C_2$ – такі ж затрати на діючому (без реконструкції) і новому підприємстві.

Поняття «дисконтування» часто використовується при дослідженні показників ефективності інвестицій. «Економічна енциклопедія» містить визначення «дисконтування витрат»: «приведення майбутніх витрат до поточного періоду, встановлення поточного еквіваленту суми, яка має бути сплачена в майбутньому» [23]. Тобто за допомогою дисконтування можна визначити теперішню вартість майбутніх витрат або доходів за інвестиційним проектом

Формула розрахунку чистої приведеної вартості має наступний вигляд:

$$NPV = Invest + \sum CF(t) * \frac{1}{(1 + \frac{r}{100\%})^t}$$

де NPV – чиста приведена

вартість; Invest – сума початкових

інвестицій; CF(t) – грошовий потік

у період t;

t – період;

Якщо значення чистої приведеної вартості NPV, отримане в результаті застосування формули (3.2), більше нуля, то інвестиційний проєкт вважається ефективним і привабливим для фінансування. Якщо розрахункове значення NPV менше нуля, проєкт відхиляється, оскільки інвесторам не вигідно вкладати кошти в цей проєкт, оскільки така інвестиція не окупиться і принесе інвестору лише збитки. Якщо сума чистої приведеної вартості дорівнює нулю, то можна з упевненістю сказати, що в результаті проєкту інвестор зможе покрити лише збитки, понесені за рахунок надходжень від проєкту (повернення початкових інвестицій у проєкт).

Перевага визначення чистої теперішньої вартості NPV полягає в тому, що вона вимірюється в грошовому виразі та конкретно, чітко, вказує майбутній грошовий дохід потенційного інвестора. Ще одна перевага полягає в тому, що загальну чисту теперішню вартість великого проєкту можна легко визначити методом підсумовування значень чистої теперішньої вартості NPV всіх його окремих компонентів.

Недосконалість чистої приведеної вартості при визначенні ефективності проєкту полягає в тому, що для його розрахунку потрібні досить точні прогнозні значення грошових потоків, чого на практиці важко досягти через постійну мінливість середовища. Крім того, при розрахунку чистої теперішньої вартості NPV використовується показник ставки дисконтування, і його розмір у розрахунках залишається незмінним, хоча на практиці можливо, що його постійні коливання [42].

Тісний зв'язок з показником чистої приведеної вартості має індекс прибутковості PI (Profitability Index). Індекс прибутковості PI розраховується шляхом визначення відношення дисконтованих грошових потоків по проєкту до суми початкових інвестицій у даний проєкт.

Вище зазначалося, що між чистим показником існує певна залежність знижене значення NPV та індекс рентабельності RI. Цей зв'язок проявляється в наступному: якщо чиста теперішня вартість проєкту NPV додатна, то значення індексу рентабельності RI більше одиниці, і в цьому випадку проєкт можна

вважати ефективним та привабливим для інвестування.

І навпаки, коли чиста теперішня вартість NPV від'ємна за значенням, індекс прибутковості RI буде меншим за одиницю, а сам проєкт можна назвати неефективним з економічної точки зору, тобто таким, який не може забезпечити інвесторам дохід або рівномірне покриття витрат проєкту (інвестицій).

Внутрішня норма рентабельності IRR – це ставка дисконтування, при якому значення показника чистої наведеної вартості NPV дорівнює нулю. Визначення показника внутрішньої норми рентності IRR вимагає пошуку такої дисконтної ставки, за якими дисконтовані грошові потоки за проєктом дорівнюватимуть сумі початкових інвестицій.

Вкладати в інвестиційний проєкт доцільно за умови, що розрахована величина внутрішньої норми прибутку IRR більше заданої ставки дисконтування або принаймні дорівнює її розміру.

Якщо мова йде про два проєкти, то вибір буде доцільним на користь проєкту, для якого значення певної внутрішньої норми прибутку IRR більше [56].

Тому коефіцієнт ефективності капітальних вкладень слід визначати як ефективність капітальних вкладень або заміни продукту, що створює накопичений за весь період експлуатації об'єкта чистий прибуток, скоригований на затримки до початкового часу, плюс консолідована вартість ліквідаційної вартості інвестиції. (капіталовкладення).

У процесі аналізу важливо з'ясувати причини зросту незавершеного будівництва. Факторами планового зростання обсягу незавершеного будівництва можуть бути:

- 1) невиконання плану введення об'єктів у експлуатацію;
- 2) перевищення темпів зростання обсягів капітальних інвестицій відносно темпів введення в дію основних фондів;
- 3) збільшення термінів будівництва через недотримання графіків монтажу устаткування, недостатнє виділення асигнувань на будівництво тощо.

Таким чином, ефективність капіталовкладень залежить від того, наскільки прибутковим є об'єкт інвестування чи проєкт. Важливо визначити ефективність капітальних вкладень шляхом проведення аналізу проєкту, який включає оцінку технічних, економічних, фінансових, комерційних, екологічних, організаційних, бюджетних і соціальних результатів і впливів проєкту.

ВИСНОВКИ

В Україні термін інвестування застовується відносно недавно. У радянські часи цей термін практично не використовувався. У деяких випадках під таким поняттям розуміли сукупність витрат на здійснення довгострокових капітальних вкладень у засоби виробництва (основні фонди), тобто інвестиції ототожнювали з терміном «капітальні вкладення».

Поняття «інвестиції» вперше з'явилося в нормативно-правових актах на початку 1990-х років. Однак його тлумачення в цих документах по суті різне і було дещо однобічним. Так, відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 р. інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, які вкладаються в об'єкти підприємницької та іншої діяльності, внаслідок яких одержано прибуток (дохід). створений або досягнутий соціальний ефект. Це визначення не враховує грошову форму інвестування, яка на даний момент є основною, не встановлює мету інвестування, дещо звужує види ефекту від інвестування [80].

МСБО розглядають інвестиції таким чином, зокрема МСБО 25 «Облік інвестицій» (1994 р.), визначає інвестиції як актив, який утримується підприємством для приросту капіталу через розподіл доходу (наприклад, проценти, роялті, дивіденди та рента), щоб збільшити вартість капіталу або інші вигоди для інвестора, наприклад, через торгові відносини [56].

Уточнення поняття «капітальні інвестиції» та формулювання чіткого і обґрунтованого визначення, створюють в кінцевому підсумку необхідну основу для проведення наступних спеціальних поглиблених досліджень, що забезпечують подальший розвиток теорії і методики бухгалтерського обліку.

Проаналізувавши нормативно-правове забезпечення бухгалтерського обліку капітальних інвестицій, як висновок, слід зазначити, що на сьогодні в чинних П(С)БО не має чіткого визначення терміну «капітальні інвестиції». Так, ні у НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», ні у П(С)БО 7 «Основні засоби» визначення терміну «капітальні інвестиції» немає.

Основне джерело інформації для оцінки фінансового стану є баланс організації. Безпосередньо з балансу можна отримати ряд важливих характеристик фінансового стану підприємства: загальну вартість організації, вартість обігових коштів, власного капіталу, позичкового капіталу, довгострокових позик і позик, як правило, для основних засобів та інші необоротні активи, сума короткострокових позик і позик, призначених для формування оборотних активів, сума кредиторської заборгованості.

За аналізований період загальна вартість майна ТзОВ “Файнобуд-1” збільшилась на 436,9 тис. грн., тобто на 130 %. Ріст вартості майна компанії відбулася як за рахунок необоротних, так і оборотних активів. Вартість необоротних активів збільшилась на 157,2 тис. грн.- 109 %. Оборотні активи зросли на 279,8 тис. грн., приріст склав 147 %

Таким чином, за досліджуваний період вартість майна підприємства зросла вдвічі і склала 772 тис. грн. Темпи зростання оборотних активів перевищують темпи зростання необоротних активів, власний капітал значно перевищує заборгованість, що свідчить про покращення структури балансу.

З огляду на проведений аналіз, ми можемо рекомендувати ТзОВ “Файнобуд-1” намагатися активніше залучати довгострокові кредити банку, оскільки наявність довгострокових фінансових ресурсів позитивно впливає на ліквідність підприємства та створює основу для гнучкої фінансової політики.

Якщо підприємство одночасно здійснює капітальні вкладення у значну кількість об’єктів, бухгалтерська інформація повинна бути більш детальною. Аналітичний облік окремих видів капітальних вкладень, субрахунки рахунка 15 «Капітальні інвестиції» можуть ввести в окремих реєстрах, машинописах, на підставі яких складати зведений аналітичний реєстр.

Процес поповнення його основних фондів з метою збільшення виробничих потужностей, заміни зношених об’єктів новими називається надходженням основних засобів, що потребує капітальних вкладень у придбання таких об’єктів.

Облік надходження основних засобів регулюється ТзОВ “Файнобуд-1” П(С)БО 7 «Основні засоби» та Інструкцією № 291.

Згідно відповідних нормативно-правових документів, надходження основних засобів на ТзОВ “Файнобуд-1” може відбуватися кількома способами, а саме:

- в одержанні від засновників;
- в купівлі у постачальників;
- в одержанні в обмін на подібний об'єкт;
- в одержанні в обмін на різнорідний об'єкт;
- безкоштовно;
- в переданні з оборотних активів (товарів, готової продукції).

Аналіз капітальних інвестицій показує, що за період 2021 року капітальні інвестиції, що пов'язані з придбанням необоротних активів, збільшились на 391 тис. грн.

Аналіз чистих капітальних інвестицій показав, що це ТзОВ “Файнобуд-1” хоча і збільшує інвестиції в основні засоби (майно), але амортизаційні відрахування значно перевищують норму капітальних вкладень в основні засоби, інші необоротні матеріальні та нематеріальні активи, тобто обладнання, машини фізично застаріли, зношені приблизно наполовину, а нові виробничо-господарські засоби придбано недостатньо для заміни старих.

Отже, можна констатувати неспроможність ТзОВ “Файнобуд-1” забезпечити процес відновлення необоротних активів за рахунок капіталовкладень в нове будівництво, реконструкцію та придбання відповідної техніки і обладнання.

У процесі аналізу важливо з'ясувати причини зросту незавершеного будівництва. Факторами планового зростання обсягу незавершеного будівництва можуть бути:

- 1) невиконання плану введення об'єктів у експлуатацію;
- 2) перевищення темпів зростання обсягів капітальних інвестицій відносно темпів введення в дію основних фондів;

3) збільшення термінів будівництва через недотримання графіків монтажу устаткування, недостатнє виділення асигнувань на будівництво тощо.

Таким чином, ефективність капіталовкладень залежить від того, наскільки прибутковим є об'єкт інвестування чи проєкт. Важливо визначити ефективність капітальних вкладень шляхом проведення аналізу проєкту, який включає оцінку технічних, економічних, фінансових, комерційних, екологічних, організаційних, бюджетних і соціальних результатів і впливів проєкту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баліцька В. В. Інвестиції суб'єктів господарювання України: необхідність структурних змін. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2017. № 11. С. 107-111.
2. Борисюк О. С. Нормативне регулювання оцінки необоротних активів: бухгалтерський та податковий аспекти *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 20. С. 66-69.
3. Бухгалтерський облік [Текст] : підручник / Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, Н. В. Гудзь [та ін.]. – Тернопіль : ТНЕУ, 2018. – 460 с.
4. Бухгалтерський облік: навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц./ Л. Г. Ловінська, Л. В. Жилкіна, О. М. Голенко та ін. К.: КНЕУ, 2002. – 370 с.
5. Воронкова О. М. Вплив податків на економічну та інвестиційну діяльність в Україні *Формування ринкових відносин в Україні*. 2016. № 3. С. 18-23.
6. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами : практ. посіб. / С. Ф. Голов, В. М. Костюченко. К. : Лібра, 2004. 880 с.
7. Грабова Н. М., Кривоносов Ю. Г. Облік основних господарських операцій в бухгалтерських проводках: навч. посібник – 3-тє вид., допов. / Н. М. Грабова, Ю. Г. Кривоносов. К.: А.С.К., 2002. 416 с.
8. Граковський Ю. Витрати на поліпшення об'єктів основних засобів *Вісник податкової служби України*. 2016. липень (№86). - С. 13-18.
9. Гриценко Л. Л. Розвиток інвестиційної політики на засадах взаємодії держави та бізнесу: методологія і практика : дисер. д.е.н. – Суми, 2014. 506 с.
10. Двоєзерська В. С. Удосконалення методики оцінювання ефективності інвестиційної діяльності Держава та регіони. 2012. № 5. С. 65-69.
11. Деньга С. Облік інвестицій Бухгалтерський облік і аудит. – 2014. – № 12. – С. 3-16.

12. Державний комітет статистики України — URL://www.ukrstat.gov.ua. 21. Дибя М. І. Генезис інвестиційних теорій / М. І. Дибя, Є. А. Поліщук, А. В. Мироненко Економіка АПК. 2011. № 12. С. 123-127.
13. Доценко О. В. Удосконалення обліку капітального ремонту основних засобів Актуальні проблеми економіки. 2010. №8. С. 270-276.
14. Доценко О. В. Про поняття та склад капітальних інвестицій Вісник соціально-економічних досліджень. 2012. № 23. С. 67-71.
15. Економічна енциклопедія: Енциклопедія – у 3 т. / Відпов. ред. С. В. Мочерний та ін. К. : Академія, 2000. Т. 1. 864 с.
16. Задорожний З. В. Внутрішньогосподарський облік у будівництві: Монографія / З.В. Задорожний. – Тернопіль: Економічна думка, 2006. 336 с.
17. Задорожний З.В. Облік в підгалузях будівництва: навч. посіб. / Задорожний З.В., Омецінська І.Я, Давидович І.Є. – Тернопіль: СМП «ТАЙП», 2012. – 114 с.
18. Задорожний, З. В. Управлінський облік [Текст] : навч. посіб. / З. В. Задорожний, І. Є. Давидович, І. Я. Омецінська. – Київ : ХАЙТЕК ПРЕС, 2010. – 280 с.
19. Крупка, Я. Д. Бухгалтерський облік в будівництві [Текст] : навч. посіб./ Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, Р. О. Мельник. – Тернопіль : ПП«Принтер- інформ», 2004. – 514 с.
20. Задорожний, З. В. Облік інших витрат і доходів звичайної діяльності [Текст] / З. В. Задорожний // Бухгалтерський облік і аудит. – 2001. – № 6. – С. 20-23.
21. Іванова М. О. Деякі аспекти інвестицій як економічної категорії та їх класифікації Інноваційна економіка. 2016. № 5. С. 256-260.
22. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій – Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291 URL: http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id.

23. Інструкція щодо складання форм державних статистичних спостережень № 2-інвестиції «Звіт про капітальні інвестиції» та № 1«Звіт про інвестиції в основний капітал (капітальні вкладення)» – Наказ Державного комітету статистики України № 476 від 9.10.2006 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1133-06>.

24. Казак О. О. Сутність та класифікаційні ознаки інвестиційної діяльності підприємств Формування ринкових відносин в Україні. 2014. № 1. С. 52-55.

25. Каленюк І. С. Сутність і показники ефективності проекту / І. С. Каленюк, Н. І. Холявко Збірник наук. праць Науковий вісник ЧДІЕУ. – 2016. № 3 (4). С. 4-13.

26. Канцуров О. Облік документації з типового проектування та проектно- кошторисної документації Головбух. 2015. № 6 (16 лютого). С. 6-9.

27. Караван С. І. Інвестиції: теоретичний аспект Інноваційна економіка. – 2018. № 10. С. 245-249.

28. Китайчук Т. Г. Проблеми оцінки основних засобів в бухгалтерському обліку Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». 2012. Вип. 9 (33). Ч. 2.– С. 53-56.

29. Кірейцев Г. Г. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. / Г. Г. Кірейцев. – Житомир : ЖІТІ, 2001. – 440 с.

30. Косова Т. Д. Концепції інвестицій в історії економічної думки URL: http://www.rusnauka.com/PNR_2006/Economics/4_kosova.doc.htm.

31. Крупка Я. Д. Облік інвестицій: Монографія / Я. Д. Крупка. Тернопіль: Економічна думка, 2001. 302 с.

32. Кухта П. Тракткування поняття «інвестиції»: класичний і сучасний підходи Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. 2011. № 121-122. С. 29-33.

33. Лемішко О. О. Капітальні інвестиції в Україні: стан та проблеми їх фінансування Формування ринкових відносин в Україні. 2014. № 4.– С. 55-61.

34. Лисак В. Ю. Економічна сутність інвестицій: становлення і розвиток

Інвестиції : практика та досвід. 2016. № 8. С. 7-8.

35. Лисенко Н. Актуальні питання обліку капітальних інвестицій підприємствами Бухгалтерський облік і аудит. 2013. № 6. С. 24-33.

36. Лисенкова Н. В. Економічна сутність інвестицій Вісник ХДАК. Вип. 44.2015. С. 73-81.

37. Литвин Б. М. Економіко-аналітична діяльність організації: підручник / Б. М. Литвин. Тернопіль: Економічна думка, 2008. – 496 с.

38. Маренич Т. Г. Бухгалтерський облік в агроформуваннях: підручник – 2-ге вид., доп. і перероб. / За ред. В. Я. Амбросова. К.: ВД «Професіонал», 2005. 896 с.

39. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів – Наказом Міністерства фінансів України № 561 від 30.09.2003 р. . URL: <http://pro-u4ot.info/index.php?section=browse&CatID=63&ArtID=415>.

40. Методичні рекомендації з формування собівартості будівельно-монтажних робіт Наказ Міністерства регіонального розвитку та будівництва України № 573 від 31.12.2010 р. URL: <http://minregion.gov.ua>.

41. Микитюк П. П. Аналіз впливу інвестицій та інновацій на ефективність господарської діяльності підприємства: Монографія / П. П. Микитюк. – Тернопіль: Економічна думка, 2007.– 296 с.

42. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012 р. URL: http://www.minfin.gov.ua/document/9242/МСБО_16.pdf.

43. Міжнародні стандарти фінансової звітності (IFRS) URL:http://minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=92410.

44. Момот Т. В. Експертний висновок та результати проекту «Розвиток будівельного обліку в Україні» / Т. В. Момот, І. Г. Чалий, Р. Б. Хорольський Матеріали Проекту Фонду ІТМ «Розвиток будівельного обліку в Україні». 2006 р. 36 с.

45. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» – Наказ Міністерства фінансів

України № 73 від 07.02.2013 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.

46. Нашкерська Г. В. Методологія і практика оцінювання у фінансовому обліку: Монографія / Г. В. Нашкерська. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2009. 426 с.

47. Облік інвестиційно-інноваційної діяльності : навч. посіб. / Я.Д. Крупка, С.В. Питель, І.В. Мельничук. Тернопіль, ТНЕУ, 2011. 224 с.

48. Особливості договору підряду на капітальне виробництво
Юридична Україна. 2018. № 2. С. 43-47.

49. Остапчук Т. П. Облік і контроль капітальних інвестицій: теорія і практика здійснення [Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук] – Тернопіль: ТАНГ, 2004. – 20 с.

50. Охрамович О. Р. Консервація та розконсервація об'єктів будівництва: організація первинного обліку Актуальні проблеми економіки. 2014. № 5. С. 470-477.

51. Пересада А. А. Управління інвестиційним процесом : навч. посіб. / А. А. Пересада. — К. : Лібра, 2002. — 472 с.

52. Петрик О. Облік, аналіз, і аудит капітальних інвестицій відповідно до міжнародних і національних стандартів Бухгалтерський облік і аудит. – 2014. – № 9. – С. 24-34.

53. Петухова О. М. Інвестування : навч. посіб. / О. М. Петухова. К. : ЦУЛ, 2014. 336 с.

54. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій – Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291 URL: http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id.

55. Податковий кодекс України – Кодекс України (зі змінами) від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=2755-17>.

56. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» – Наказ Міністерства фінансів України № 92 від 27.04.2000 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.

57. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» – Наказ Міністерства фінансів України № 242 від 18.10.1999 р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/>.

58. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 18 «Будівельні контракти» – Наказ Міністерства фінансів України № 237 від 28.04.2001 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

59. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств» – Наказ Міністерства фінансів України № 163 від 07.07.1999 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0499-99>.

60. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність» – Наказ Міністерства фінансів України № 617 від 17.11.2003 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>.

ДОДАТКИ